

Iscle Soler

Els Egoistes

Comedia en tres actes

de

Serafí Pitarra (Frederic Soler)

(pare)

Dugues Pessetes

Bonavia i Duràn. - Impressors

Carrer Boqueria, 20. - Barcelona

ELS EGOISTES

ELS EGOISTES

COMEDIA EN TRES ACTES I EN VERS

ORIGINAL DE

D. SERAFÍ PITARRA

(FREDERIC SOLER)

Estrenada amb gran aplauso en el "Teatre Català", instalat en el Teatre Romea, la nit del 15 de Desembre de 1870.

SEGONA EDICIÓ

CASA EDITORIAL DE TEATRE

BONAVÍA I DURÁN = Impressors = Boquería, 20

BARCELONA - 1917

REPARTIMENT

PERSONATGES	ACTORS
ASSUMPTA	D.ª FRANCISCA SOLER
DON «PANCHO» . . .	D. JOSEP CLUCELLAS
SENYOR IGNASI . . .	» LLEÓ FONTOVA
SENYOR GERVASI. . .	» ISCLE SOLER
DON VICENS.	» RÓMUL CUELLO
PERET	» FREDERIC FUENTES

Un camàlic, un mariner, aprenents primer i segón, criades, etc.

La escena, en Barcelona

NOTA. *Quan se vulga representar aquesta comedia en teatres de més reduhides proporcións, no s' ha de fer més que cambiar la decoració per una sala sencilla, que figurarà ser la rebotiga; suprimir la comparseria, i fer que, de les minyones i gent que entre a comprar, se'n sentin solament les veus, figurant que tot passa a fora.*

ACTE PRIMER

Botiga d'adroguer, montada a l' antiga; figurant que té dues portes, se'n veu solament una al mig del fons, demunt la qual hi ha una capella amb la Puríssima Concepció. Els armaris, que s' extenen per tot el front, baixen fins a la primera caixa per tot el cantó dret de l' espectador; a la part esquerra, està indicada una rebotiga, figurant que s' utilitza per a menjador, resguardada per una mampara de llistons verts, encreuats. El taulell, que en lo cantó dret comença per un escriptori alt, va seguint els armaris per tot el costat, trenca cap a l' esquerra a l' arribar al recó, i figura, ficant-se pel llarc, anar a parar a l' altre troç de botiga que no's veu. En la rebotiga hi ha un armari amb pisa, taula per menjar, cadires i molts obgectes vells, que's suposen comprats a l' Encant. El sostre, guarnit d' esponjes, ciris, pilons de sucre, etc., i tot arreglat de manera que faci la il·lusió més complerta del que és una botiga d' adroguer antiga, però abundant i acreditada.

ESCENA PRIMERA

SENYOR IGNASI, PERET, *els aprenents i criades*

(Els dos primers, despatxant en el taulell a una gran munió de criades, i els aprenents, en el menjador, embolicant caramel·los petits que van prenent d' una safata que tenen en una cadira, entremig d' ells.)

CRIADES ¡Els fideus! ¡L'arroç! ¡Les betes! *(Confusió. Peret i Ignasi cobren i donen el que'ls demanen.)*

PERET Teníu. *(Les despatxades se'n van.)*
CRIADES ¡El pebre! ¡La sal!
IGNASI ¿No'm voldríeu fer la gracia
d'esperâ un xic, si vos plau?
CRIADES ¡Pebre, sal, farina rossa!
PERET ¡Ui, ui, ui, ui!
IGNASI ¡Ai, ai, ai!
PERET ¡Mare de Déu, quin amohino!
IGNASI Ja veurèu, anem a pams.
Vosaltres anèu depresa,
jo estic un xic amohinat,
i encara n'escaparía
alguna sense pagar. *(Repartint.)*
Tú, tú, tú, tú, tú. Aquesta.
Pebre, arroç, farina, sal,
Corrent... La farina rossa,
el pebre a tú, i s'ha acabat.
PERET ¡Ai, gracia a Déu que son fòra!
(Les criades han desaparegut totes.)
IGNASI Ja has vist com ho has de portar.
Sempre l'ull viu, perque, si una
t'escapa i no t'ha pagat,
ja pots dir: *Bona nit, viola,*
que'ls diners de pebre o sal,
posats en mans d'una criada,
quant els pot arreplegar,
se tornen tabaco i *puros*
pels assistents i els soldats.
(Ara baixen del taulell i parlen al prosceni.)
PERET No tingui por que m'escapin.
IGNASI I has de ser ben abispat
El més tonto és bò per bisbe ..
Vès si pots ser cardenal.
L'adroguer viu amb les criades,
i les tens d'acontentar,
i tot fent-los broma i *mimos*
és com va el negoci avant.
Li peses sal; se't queixa ella
de que fas lo pès escàs,
i tú, amb un somrís fent broma,
li dius:—¿Per què vol més sal
si tota vostè'n va plena
de des dels peus fins al cap?
Ella riu de que li diguis,
tú plegues en un instant
la paperina, li dones,

ella, distreta, ha pagat,
i tens que amb una floreta
o un *requiebro* dels que sabs,
ja has guanyat, com qui no hi toca,
prop de mitj' unça de sal.
¡En vé un altra que's de broma,
i tú estàs l'arroç pesant!...
N'hi tires un grà a l'esquena,
i, mentres fa xiscles i ais,
li dones del més barato,
que és al caixó del costat,
i tens que guanyes un quarto
amb un gra d'arroç, jugant.
I un quarto de l'arroç d'ara,
i un xavo d'aquell safrà,
i un maravedís d'aquell pebre,
i una malla de la sal,
i un no res d'una altra cosa...
et troves que, amb jocs de mans,
i *mimos*, i pessigolles,
i riatlles i disbarats,
tens cinc, sis, set o vuit unces
de més a més al calaix.

ESCENA II

Els mateixos i SENYOR GERVASI

GERVASI — Mes d'això, en bones paraules,
¿sabs què se'n diu? Enganyar.
IGNASI — Vaja! ¡El delicat d'entendre!
PERET — Pare.
GERVASI — ¿Què vols?
PERET — L'amistat. *(Fent-li.)*
IGNASI — Per ço no tens mai un quarto.
¡Vès el panarra! Enganyar!
GERVASI — Veiam? *(Buscant per entre'ls peus d'Ignasi.)*
IGNASI — Per ço... Què? ¿Què busques?
GERVASI — No... rê... una agulla de cap.
(Clavant-se-la a la solapa de la levita.)
Jo veia una cosa lluenta...

PERET ¡Què és torta!

GERVASI Ja's va adressant.

IGNASI Replegador de sagó
i un esgarriador de blat.
El que dic jo:—Culls agulles
i paperets i retalls,
i, per altre cantó, els quartos
que havíes arreplegat,
se t'han fòs tots, que ni'l diable
deu sabê on poden parar.

GERVASI ¡Doncs què hi vols fê! He tingut sempre
un cor massa noble i franc,
no he pogut veure una llàstima,
i, anâ amb el cor a la mà,
en aquest món, on cada hú
procura per ell, com sabs,
dona el resultat de veure'm
com ara estic... arruinat.

IGNASI ¡Doncs vet'ho aquí!

GERVASI ¿Tens un *polvo?*

IGNASI Pren-lo. *(Ignasi's treu la capsa i prèn.)*

GERVASI ¡I quina olor que fa!

IGNASI Oh! Tens raó; és rapè de frare,
i, quant ells el van polsar,
ja pots contar tú que's cosa
que ha de ser bona com cal,
perque ells la sabíen llarga
i no s'enganyavén mai.

GERVASI Ah! ¡Allò sí que és saber viure!

IGNASI ¡Quina gent!

GERVASI ¡Si un hom tornar
pogués al món dos vegades!...
Ja ho tinc ben determinat:
Frare!

IGNASI Ah! El que jo dic sempre:
Frare.

GERVASI Frare o capellà.
I si per res del món sento
haver anat cap per 'vall,
és per 'quest, que, quasi ho era,
i va haver de tornâ *atrás.*

IGNASI ¡Bé... encara... els capellans ara
ja pateixen!... ¡No, no, ca!
¡Els frares! Aquells si que eren
la gent del món. Ben menjats,
ben beguts, bones bacaines,

vestits de llana tot l'any,
la casa com un *palacio,*
l'hort per sortî a passejar,
la celda com una aroma,
la taula sempre amb bons talls,
el clatell que 'l rebotía,
un sotabarba de pam...
¡I si hi ha guerra, que hi hagi guerra;
i si hi ha pau, que vingui pau!
Qui té mals de caps, que'ls passi,
qui hagi mort l'enterraràn,
i ells, resant una estoneta
i portant sempre al *detrás*
la caputxa, per tirar-hi
les penes que's van passant,
vivíen com uns patriarques:
sense fills per a educar,
sens muller per a estimar-la,
sens parents pel seu voltant,
sens amics per afectar-s'hi,
sens favors, per no torna'ls...
I, fòra d'un xic de poagre,
de forts que eren els menjars,
els hauríeu vistos sempre
frescos com un ensiam,
rojos com uns perdigots,
tiessos el mateix que un pal,
satisfets com un canonge,
tranquils com un que ha cobrat,
amb uns paps com manxes d'orga
i uns ventres com d'aquí allà.

PERET — No pas tots: n'hi ha que patíen
i diu que estaven més flacs...

IGNASI — Oh, bé, aquests eren tontos;
jo parlo dels vius.

(Peret se'n va a embolicar caramel·los amb els aprenents.)

GERVASI — Bé, és clar.
Però... Veus? Si vas i espliques
tot el que ara aquí has contat
alabant-ho, ¿sabs què diuen?

IGNASI — ¡I a mí, 'l que diguin, què 'm fa!

GERVASI — Te diràn que això és sê egoísta.

IGNASI — I bé. ¿I quin mal me faràn?
Si'l dir fós donar punxades,
o pegar-te o pessigar,
comprenc bé que'l dî't deturi;

però, sinó't fa cap mal,
vés sempre dret a la teva
i riu-te del que't diràn.

ESCENA III

Els mateixos i Assumpta

Assump. (¡Quin cor! ¡Quin viure! ¡Quins oncles
i quin modo de pensar!)
Gervasi (¿No és l'Assumpta?)
(Apart a Peret i havent-la vist de rellisquentes.)
Peret Sí.
Gervasi (Doncs ara
és l'hora de reblâ 'l clau.)
Ignasi Vetaquí la meva idea
després de molt barrinar.
Gervasi Donques jo justament penso
enterament oposat.
El món és una familia
composta de molts germans;
l'un deu ajudar a l'altre
i, ajudant-se 's, va passant.
Tens un duro, dona'n mig;
tens un pà, dona mig pà.
No vegi's mai ningú amb penes
podent-les tú aconsolar.
Reparteix, com la rosada
per les flors, els seus... diamants,
(Rebuscant-ho.)
les... perles... caritatives
que'l teu bon cor ha plorat.
I si acàs vol la desgracia
que, en pago d'aquets afanys,
te trovis, com jo estic ara,
perdut, pobre i arruinat,
sentiràs en la conciencia
una veu que't cridarà,
dien-te:—Tú has aixugat *llantos,*
tú has dat salut als malalts,
pare a l'orfe, amor al pròxim,
diners al necessitat,
i, si no ets ric de dobletes
de cinc duros o cent rals,
ets ric no més de ventura

de veure la que has donat
i de les benediccións
que't donen els que viuràn.

ASSUMP. ¡Si no fos perque ara cuso
li venia a dâ un abraç!

GERVASI ¡Ai, ai! ¿Tú Assumpta?
(Fingint no haver-la vista.)

IGNASI *(Contrariat.)* (¡A bona hora!)

GERVASI Pensava que erats allà.

ASSUMP. He vingut buscant la fresca.

IGNASI (Bé, massa fresca que estàs.)

GERVASI ¿No és vritat que prou m'esplico
per l'edat que tinc?

ASSUMP. I tant,
que dic jo a n'en Peret sempre
que en tot lo té d'imitar.
Aquestes són les doctrines:
Estimar-nos com germans.

GERVASI I bé, sí... el que jo dic sempre:
Com jo, amb el cor a la mà.

IGNASI Pel cor fés com amb les peres;
en sent-hi l'has de llençar.

GERVASI No, noia, no; creu a l'oncle.

IGNASI Sí, i bon nap n'arrencaràs.
T'ompliràs el cap de cebes
i, si has de tardar mig any
a anâ a Sant Boi, amb els llibres
que llegeixes ja temps fa;
amb els consells d'ell, em sembla
que t'hi duc demà passat.

GERVASI ¿Quíns llibres?

ASSUMP. Câ! Els *Mosqueteros.*
Ell ne va comprà a l'Encant
un tomo, i m'entretenía
llegint-los avui, per alt.

IGNASI ¡Vès què tal! ¡Els *Mosquiteros!*
¡Vès aquí quins mosquits hi ha!
Diguessis l'espanta mosques...

GERVASI ¡Doncs perque li vas comprar!

IGNASI Com me'l van dar per dos quartos

GERVASI Ah! ja... era un tomo esgarriat.

IGNASI Sí... allà a l'Encant, sobre un catre.
Allí és també on vaig trovar
aquesta capsa de polvo,
que es de conxa, per un ral.

GERVASI Sí, de conxa .. de flaçada.

IGNASI De conxa i clauets daurats.
Sinó que se m'obra sola
i el rapè se'm va vessant
tot per dins de la butxaca,
perque té trencat el tap.

GERVASI Ah!

IGNASI ¿Qué, ah?

GERVASI Axís ja no estranyo
que l'haguesses per un ral.

IGNASI ¡Bé, bé, bé; amb aquestes coses
ja sabs que no m'hi avinc mai!

GERVASI Doncs anem a parlar d'altres.
¿Què tal aquest, fa bondat?

IGNASI Pse! No't pensis que... no massa.

GERVASI ¿I doncs, noi?

PERET ¡Oi, si que'n faig!

IGNASI Li tinc manat que m'avisi
sempre que hi hagi algún encant
o vegi alguna subasta,
i avans d'ahî al carrer de Baix,
diuen que n'hi va haver una,
i no'm va venî a avisar.

GERVASI ¿I doncs, home? Vés i compra...

IGNASI Ja ho ha comprat el manyà.
¡Què sabs tú! Si aquestes coses
tenen de ser tant puntuals,
que, si't diuen que hi ha una ganga
a la una, i tú no hi vas
fins a un quart de dues... Fòra!
Ja, quan tú hi ets, ha volat.
Per ço jo, si mai me diuen:
— A la una hi ha un encant —
axís com per altres coses
no miro prim ni'n faig cas,
axís que toca la una.

(Toca la una i apareix Don Vicens.)

ASSUMP. La una.

IGNASI Just.

ESCENA IV

Els mateixos i Don Vicens

Vicens — Sò puntual.
Ignasi — Té raó que crec que a la una
haviem quedat citats.
Vicens — ¿Còm, crec?
Ignasi — Bé, sí; va'm quedar-hi.
Vicens — I, com que sô tant puntual,
al punt que ha tocat la una,
ja has vist.
Peret — Sí; tocaba i .. pam!
Vicens — Bé, tú, embolica carmel'los
i no't fiquis amb els grans.
Gervasi — ¡I bé! ¿Què ha dit la criatura?
¿Quín mal t'ha fet?
Vicens — ¿I què hi ha?
¿I quín mal li faig jo, dient-li?
Gervasi — Ja ho sé, no li fas cap mal;
però sempre li estàs sobre.
Vicens — Jo?
Ignasi — No! Si s'hi està al costat.
Gervasi — Està, que potser n'hi passa
alguna que'l fa enfadar,
i ara'l noi té de pagar-ho.
Vicens — ¡Doncs, sí que'm passa! ¿I què hi ha?
Peret — Per ço jo li dic ..
Gervasi — Tú, calla.
Peret — Perque ell me diu...
Gervasi — ¡S'ha acabat!
Ignasi — ¿I doncs, què tens?
Vicens — Que estic *loco*
i que trec foc pels caixals,
D'això estava enfadat ara
que a n'en Peret he renyat.
¡Jo no ho entenc! ¡Soc un home
que no'm fico amb ningú mai,
i tothom ve a mí a trovar-me
per contar-me 'ls seus treballs!
¿Entren *quintos* els del barri?
Vé'l *sereno* i dona un tant.
¡Vès quan el meu va entrar quinto

si ningú m'ho va pagar!
¿Diu que no's paguen les viudes
i els militars retirats?
Una papereta a casa
ans d'ahî, i paga que's gat.
Recado d'un malalt pobre
que viu al carrer més alt
de Sant Pere, i al quint pis.
Puja fins a un colomar,
sua el quilo, i, perque és pobre,
rebaixa encara dos rals.
¡I cuidado que no ho facis,
perque, sinó, ets mal mirat!
¡I cuidado que te'n queixis,
perque, sinó, et til·laràn!
I la gran raó que donen,
si dius que no'ls ho pots dar,
és que a mí, sent ric, me'n sobra.
¡No pas si'ls ho vaig donant!

IGNASI
Fés com jo, no te'ls escoltis.
Déu l'ampari, i s'ha acabat.

VICENS
¡No puc, home! Compromisos.
Jo aquí sô'l metge Casals,
i, si no fas bones obres
i ho saben els parroquians,
et deixen, i perds el doble
del que perds fent caritat.
En fi; això està de manera
que, ahî en parlavem dinant,
si no's posa un correctiu
a fer tantes caritats.
i bens. i captes de barri,
i *quintos,* i òrfens, i sants,
el ser ric serà una cosa
que donarà tants treballs
i mal de caps i amohinos,
que, d'aquí quatre o cinc anys,
no hi haurà qui ho vulgui ser-ho
ni per tots els mils que hi ha!

IGNASI
Ah! Es el que ahî vespre deia:
¡Jo n'estic ja tant cansat,
que, sinó per no ser pobre,
ja no ho fora ni un instant!

VICENS
¡I veiam, veiam els pobres,
el dia que no hi haurà
cap ric que'ls ampari, a causa

d'haver-los tant amoinat!...
¿De què viuen?

IGNASI ¿De què viuen?
Això és el que dic. *(Ensumant.)*

VICENS *(Prenent-li polvo.)* Vejam.

GERVASI (¡Jo sempre que d'això tracten,
no dic rê i vaig escoltant,
perque, en diuen, que jo us juro...)

ASSUMP. (Si no fós pel mal que fa
veure aquestos cors de pedra,
encara hi ric algún tant.)

VICENS Veuràs, doncs, que ara entro a casa...
i per ço és que m'hi esbravat
amb aquesta lletanía,
i'm diu la criada, a l'entrar,
que'l senyor Cinto, un benigne
que està a n'al pis del devant
i que corre tot el dia
detràs de fer caritats,
ha dit que hi ha una senyora
veïna, que va enviudar
d'un empleat fa una setmana,
i, com no té viudetat,
perque quan varen casar-se
jo no sé el que va pasar,
s'han juntat uns quants del barri,
tot seguit han apuntat,
i a mí m'han posat dos duros
per bon arreglo, i en paus.

(Assumpta ho ha sentit enternida, i s'aixuga una llàgrima.)

GERVASI (Peret.)

PERET (Què?)

GERVASI (Plora; ja és hora
de fer el que havem parlat.)

IGNASI ¿I tú ets prou ximple per dar-los?...

VICENS Jo! ¡Primer s'enfonsarà
la terra, i seràn els sastres,
quan prometeràn, puntuals,
que no dongui jo ni un quarto
per pobres i desgraciats!

GERVASI ¡Bé; vaja, prou!

IGNASI Què?

GERVASI Fa estona
que vos estic escoltant,
i he sufert tant, escoltant-vos,

i sufreixo encara tant,
que si jo no tingués ara
el conçol de podê anar
a on viu aquesta senyora,
que ho sé per casualitat,
i allí no pogués donar-li
més que sols sía mig ral,
crec que, d'engunia que'm sento,
fins em donava un treball.

ASSUMP. Té raó, oncle, i tanta pena *(No podent més.)*
també an a mí m'ha donat,
que m'ha presentat viventa,
i com si ara estés passant,
la mort de la meva mare,
que al cel sía i entre'ls sants.
Jo era nena... sols tenía
'llavors onze anys, i aguantava
la seva mà, que glassava
ja la suor de l'agonía.
—Em vaig casar per amor,—
em va dî,—i la vida teva
a la santa passió meva
deus, i al tenir massa cor.
Em vaig casar,—continuà,—
amb el cor plè d'esperança.
¡Se casa amb tanta confiança
qui dona el cor i la mà!
I renyida amb ma familia,
i amb ell vivint amorosa,
era, essent pobra, ditxosa,
que's tot quan l'amor concilia.
En això ell morî, i jo, sola,
i pobra, i desconçolada,
amb tú, ma filla estimada,
i el dolor que'l cor m'endola,
a l'anar a n'als germans
em vaig sentir: «En và vens;
tú ho vas voler, tú t'ho tens;
ja t'ho sabíes abans.»
Encesa per el rubor
me'n vaig anâ avergonyìda,
i, des d'allavors, ma vida
passo amb tú sola i mon plor.
Vida dolorosa i trista
acabada al fi entre esculls:

de plorar, tinc secs el ulls;
del treball, cega la vista.
Dos petóns d'amor encesos
prèn com recort de la mare,
i recort siga del pare
aquest anell de promesos...—
Anell que, quant han contat
que una viuda trista i sola
amb sos fills se desconçola
plorant en và son pesar,
m'ha semblat que, amb el seu brill,
una cambra il·luminava
on la meva mare estava
junt amb mí, el seu únic fill.
¡Tant si la suor son front mulla
com si glassa el fret hivern,
sempre és son treball etern
fent brillejâ aquella agulla!
¡Agulla cruel que, si lluía
de nit, amb llum, quan vetllava,
sols de brillejar deixava
per brillâ amb la llum del dia!
Oh! ¡No, no! Qui sab el que és
una viuda amb fills i sola,
si té un cor que 's desconçola,
no pot voler que mai més,
si ho pot evitar, succeeixi
el que 's pitjor que la mort;
i, ja que tenim la sort
de que vostè la coneixi,
porti-li ara aquest anell;
amb tot i tant negra estrella,
per miseria, ni jo ni ella
ens havíem desprès d'ell
perque era un récort del pare;
més ja que, els que tenen or,
sense cap pietat ni cor
¡no aconçolen ni una mare!...
vengui'l, sense cap recel
de que'm falti com memoria,
que, si el pare és a la gloria
jo'n tinc prou mirant al cel.

(I, havent dat l'anell a Gervasi, se'n va per una porta lateral.)

ESCENA V

Els mateixos, menys Assumpta

Ignasi — ¿Has vist, has vist quin descaro?
Vicens — No me'n parli's: quedo fret.
Gervasi — ¿I no té raó la pobra?
Ignasi — Ja veuràs, doncs, acabem.
Ella, com que és seu, és duenya
de dâ a qui vulgui l'anell;
però jo també sô l'amo
de casa meva, i també
sô duenyo de dir que a casa
no vull més plors i gemecs.
Gervasi — Ah! En això és un altra cosa:
tú pots i estàs al teu dret.
(Com que'm convé que la tregui
l'apoio pe'l que'm convé.)
Vicens — Cuitèu, perque jo, en sent l'hora,
ja sabèu que us planto en sec.
Ignasi — Nois, anèu a la botiga
i netejèu el taulell.
Peret i els nois se'n van.)

ESCENA VI

Senyor Gervasi, Senyor Ignasi *i* Don Vicens

Gervasi — Endevant, doncs; ja estem sols.
Vicens — I vés si vols acabar,
perque jo, a l'hora, a dinar.
Ignasi — ¡I bé, home!
Gervasi — ¡Espera't si vols!
Vicens — ¡No m'espero per ningú!
A l'hora, jo, el dinâ a taula,
i, en sent l'hora, no donc aula
ni per tot l'or del Perú.
Gervasi — ¿I doncs, si se t'avisés
per un que's mort tot plegat?
Vicens — ¡Que's mori! Fins que he dinat
no'm moc de taula per res.

Per ço vull ser tant puntual,
dant hora per cada cosa,
perque, aixís, ningú'm fa nosa
i jo estic tranquil com cal.
Primer, de tal a tal hora,
prenc chacolata amb secalls;
de tal a tal, els treballs
de comptes i escriure a fòra;
da tal a tal, esmorzar,
sense que mai me'n excusi;
de tal a tal, llegî el *Brusi;*
de tal a tal, visitar;
de tal a tal, sempre dino;
de tal a tal, al cafè;
de tal a tal, no faig rê;
i, de tal a tal, combino
l'anâ al teatre cada nit,
torno a casa en vent-hi anat,
sopo bé, quan he tornat,
i, havent sopat, cap al llit.
I aixís mai, ni per vosaltres,
me destorbo, per la raó,
de: —Primer jo, després jo,
sempre jo... i després els altres.
Aixís no enfado a ningú
i jo visc amb conveniencia.

GERVASI ¡Però és no tenir conciencia!

IGNASI Fas bé, i jo penso com tú. *(A Vicens.)*
I per ço que en aquest món
cada hú té de pensâ en ell,
vull que'm donèu un consell.

VICENS Fins a les dues. *(Mira el rellotge.)*

IGNASI No son
dos quarts encara. *(Mirant el seu.)*

VICENS Vés dient.

GERVASI Un quart i mig. *(Mira també el seu.)*

IGNASI Doncs veuràs
que és un cas...

GERVASI ¿Còm un cabaç?

IGNASI Que hem de decidî al moment.
Quan, Déu l'hagi perdonat,
ens va quedâ 'l pare pobre,
tots vos el trèieu de sobre
i va quedâ abandonat.

VICENS Tú te'l treies.

GERVASI Tú.

IGNASI Tú

VICENS Tú.

IGNASI Bé; tots tres. No'l vem voler;
ell, pobre home, ho va saber
i això'l matà, de segû.

VICENS Jo no'l vaig voler per punt,
perque'l vau deixar vosaltres.

IGNASI I jo per tú, i ell pels altres,
el vam deixâ entre tot junt.
La Clara, de tanta pena,
a l'últim se va morî,
i, orfana va deixâ aquí
l'Assumpta, que era una nena:
l'anavem a dû a l'hospici,
quan el xic des de l'Habana,
dant diners per la germana,
ens va fer fé un sacrifici.
Tots tres ens va'm disputar
quin dels tres l'ampararía
pel diner que'l xic daría.
i, amb plet, aquest va guanyar. *(Gervasi.)*
Això ha durat uns quants anys:
aquest ha tingut grans baixes
ficant-se en papers i caixes
i mil negocis estranys,
i, justament, en això,
el xic, que des de l'Havana,
enviava per la germana
sovint algún dineró,
deixa d'enviar tot plegat,
i vetamaquí aquest pobre *(Per Gervasi.)*
amb son fill, l'Assumpta a sobre,
i, a més, ben pobre i pelat,
Jo, com que tinc tant bon cor,
i necessitava criada,
vaig cridar-la i vaig dir:—*Nada!*
Quant convé sé fê un favor.
Vina a casa, ens cuidaràs,
cuina, escombra, cus la roba,
i, mentres mires si's trova
algún beneit del cabaç
per casar-t'hi desseguida,
tú m'estalviaràs minyona
i jo faig una obra bona
vestin-te i fen-te la vida.—
Ella s'hi va convenir

i jo ho creia molt factible;
però, fills! és impossible,
perque per res pot servir.
Ella cuina, cus i escombra;
però, si no surt mudada,
ja la veus tant afectada
que fuig *hasta* de sa sombra.
No surt sense mantellina
ni va sense mocadô,
i, amb aquesta educació
que li van donar tant fina,
si va a missa, o surt de nit,
l'acompanya l'aprenent;
si surt de casa un moment
ja s'ha de mudâ'l vestit.
Amb prou penes i prou suors
va a comprâ amb ell a la plaça,
i, com si no's gastés massa,
cada dia un ram de flors.
Com si hagués diners de sobres,
ara que tot va per baix,
no veu un xavo al calaix
que no me'l dongui a n'els pobres.
Jo, tenint tants aprenents,
necessito cassolades,
i ella... viandes delicades
que ni'ls toquen a les dents.
Pastelets, fregits a colles,
i, per fer sempre la fina,
tot amb *Manual de cocina,*
com si dés lliçó a les olles.
Al principi, l'aguantava,
perque deia: — Ella és bonica,
i, encara que no és gens rica,
mai faltarà un Jaume baba
que la vulga per muller. —
Però hem anat passant mesos,
té molts anys, i, de promesos,
no sab rê, ni'n vol saber.
L'un no té delicadesa,
l'altre no té sentiments,
l'altre té grogues les dents
i l'altre... un'altra ximplesa.
¡I tot són flors i poncelles,
i plorâ, i passar la vida
mirant la lluna a l'eixida

i suspirâ a les estrelles,
i, mentrestant, el rostit,
se li agafa a n'el fogó,
i se li escorra 'l cotó,
i està per fê encara 'l llit,
i, en pago de tant acert,
vé i et parla de sa mare,
o't dona un xasco, com ara,
dant l'anell a aquest cap vert;
i jo, que veig tanta cosa,
n'estic tant desesperat,
que, confós i amoïnat,
i aborrit i fent-me nosa,
i no sabent ja que fer...
dic, per última vegada,
que, si avui ja'm vé la criada,
demà la trec al carrer. *(Pausa.)*

VICENS Adéu siau.

(Toca la mitja hora i fa un salt de la cadira.)

IGNASI ¿A on vas?

VICENS Les dues.

GERVASI No, home, no; si són dos quarts.

(Aturant-se tot d'una i mirant el rellotge quant ja era al fons.)

VICENS Ai! Tens raó.

GERVASI Bé...

IGNASI Anem per parts,
perque jo estic... *(Aixugant-se.)*

VICENS ¡Si fins sues!

IGNASI Vés. *(Dant-li'l pols que Vicens prèn.)*

VICENS Bé, sí; un xic alterat.

IGNASI ¡I home, es clar! si aquesta suor...
Mai més vull tenir bon cor;
n'estic ben determinat.
Amb això, vès si vosaltres
o algún parent la voldría,
o que s'estigui amb sa tia
i que molesti a n'els altres.

VICENS Jo... ja ho veus, fora ximplesa.
Tú ets padrí de batejar, *(A Gervasi.)*
ta muller de confirmar... *(A Ignasi.)*
No puc, per delicadesa.

GERVASI Jo, ja sabs que quan podía
no se'm deia dos vegades.

IGNASI Doncs que torni a les andades
i que se'n vagi amb sa tia.

Si no que jo us he cridat,
perque... a l'últim, sempre és filla
d'una germana, i perilla
que un puga ser criticat.
Aixís és que he pensat jo
que si la poguessim treure
per un motiu, fent-li veure
que'ns ha donat ocasió,
diriem que ella ha faltat,
donant el motiu per mostra,
i ens eixíam amb la nostra
sens que'l fet fos criticat.

VICENS Tens raó.

(Vicens mirarà sempre sovint el rellotge.)

GERVASI Sí. *(Pensant.)*

IGNASI I com que això
ens interessa a tots tres...

GERVASI Jo sé un medi.

VICENS Digas.

IGNASI Vés.

VICENS Adéu siau.

IGNASI No, home, no;
no són les dues encara.
Són tres quarts.

VICENS Oi! Tant se val:
així seré més puntual.

IGNASI Bé; però ara estem pel d'ara.

GERVASI Ja tinc pensat què farem.

VICENS Home pobre, plè de trasses.

GERVASI Tú no la renyes i passes
mentres ho prepararem.
Jo, amb manya i calma, faré
que ella faci alguna cosa:
la fà, 't crido, i, si't fa nosa,
tenint motiu, al carrê.

VICENS ¡Bé és prou que tú defensant-la,
vulguis arreglar-ho així!

IGNASI Com tampoc queda prou fi,
pel què diràn, no amparant-la.
Després tú, pel teu cantó *(A Gervasi.)*
si, estimant-la, res vols dar-li,
nosaltres no hem de privar-li.

VICENS Ah! No, no; privar-li, no.

GERVASI Dona-li tot el que vulgues
mentres no'ns demanis res.

VICENS Ah! Sí, sí; en quan a interès

t'ho fas tú i no'ns ho divulgues.
IGNASI Corrent, doncs.
VICENS *(Treu el rellotge.)*
¿Doncs d'aquí una hora?...
GERVASI Sí.
VICENS Vejam si anem iguals.
IGNASI No. *(I tots arreglen el rellotge, com Vicens.)*
VICENS Doncs posem-los puntuals.
GERVASI Tres quarts i tretze...
IGNASI A la vora.
VICENS El meu va amb l'Erasme.
GERVASI *(Havent-lo ja afinat.)* Bé.
VICENS Corda per assegurar,
tanca'l bé per acabar,
i al punt... *(Toquen les dues.)*
IGNASI Les dues.
VICENS Ja ho sé.
(I se'n va precipitadament.)

ESCENA VII

SENYOR IGNASI *i* SENYOR GERVASI

IGNASI ¡Dimontre de xicot, home!
¡Vaja una puntualitat!
GERVASI ¡No me'n parlis! Ho ha portat
a un extrem que sembla broma.
IGNASI A veure si trovo un pom
per les vidrieres.
GERVASI I, escolta!
¿Què estàs de calma?
IGNASI No molta.
GERVASI ¿I doncs, noi.
IGNASI ¿Què hi ha?
GERVASI ¿A on som?
IGNASI ¿Què vols dir?
GERVASI Que'm vares dî
que'm daríes la levita
aquella que't vé petita
i un sombrerot.
IGNASI Ah!
GERVASI Què?
IGNASI Sí;
però la he mirada bé
i he vist, que ben destacada

i un xiquet enribetada,
encara la portaré.

GERVASI — Avaro!

IGNASI — Ah! Fill, a n'el món,
si tú no mires per tú
no t'hi mirarà ningú.

GERVASI — ¿I el berret?

IGNASI — Bé; 'l berret, sí.
Vaja! ¡No'n calía d'altre!
No senyor; tú m'ets germà
i... lo que hagi de llençâ
primer seràs tú que un altre.

GERVASI — Sí; com aquell de les figues:
També eren pels...

IGNASI — Vaja; adéu.

GERVASI — Adéu.

IGNASI — Ah!
(Tornant enrera, al recordar una cosa.)

GERVASI — Què?

IGNASI — Sí. ¿En Mateu
diu que tú ahî? ..

GERVASI — Vaja, digues.

IGNASI — Diu que tú erats aquí
quan va venî aquell senyor.

GERVASI — Sí.

IGNASI — ¿I quí és?

GERVASI — No estava d'humor
i ni menos t'ho puc dî.

IGNASI — ¡Mira que es casualitat!
L'Assumpta les ha contades;
m'ha demanat cinc vegades
i sempre fora hi estat.

GERVASI — (Però ja li he trovat jo.)

IGNASI — No sé pas que pot voler.

GERVASI — Bé prou que ho podràs saber.

IGNASI — I a la primera ocasió.
Menja a la fonda, i va dî
que, fins que se'n torni a viatge,
per guardar bé l'equipatge
es quedarà a dormî aqui.

GERVASI — Oh! I doncs, home, si és aixís...

IGNASI — Si vé, digues que s'esperi.
i, si ho té tard, que t'enteri.
Adéu! *(Se'n va.)*

GERVASI — ¡Adéu, infeliç!
(Quan se'n ha anat, contemplant-lo amb llàstima, diu:)

¡Vaja un ximple! O, més ben dit:
¡Vaja uns ximples! Perque'ls dos
fan un parell tant galdós
que no'n fan mig de petit.
Ells en tot volen entendre
i... jo, jo, jo! ¡deixa'm riure!
Jo, jo si que sé de viure
i'ls porto cent cops a vendre.

ESCENA VIII

SENYOR GERVASI *i* PERET

PERET Pare.
GERVASI Vina. ¡Oi que vens bé!
Ara anava jo a buscar-te.
PERET ¿I això?
GERVASI Perque haig de parlar-te
i acabâ'l que havem de fê.
Sèu. ¿Ens senten? *(Seuen.)*
PERET No; estem sols.
GERVASI Doncs escolta i fora broma.
Te soc pare i't vull fê home
tant si vols com si no vols.
PERET Digui.
GERVASI Farà prompte un any
que't faig fer coses estranyes,
i avui veuràs com t'enganyes
i com res d'això és estrany.
Que't sorprendràs t'asseguro
de la meva diplomacia,
perque jo, fingint desgracia,
no soc res del que figuro.
PERET Si no s'esplica, no sé...
GERVASI Com que tinc bona memoria,
el millô és fer te'n l'historia
i acabar d'un cop i bé.
PERET Vaja, doncs. Una vegada...
GERVASI No era un rei, no; era un senyô
que va guanyar molt pinyó
tenint botiga plantada.
Aquest senyô era'l teu pare.
PERET ¿Es a dir, doncs, que vostè és?
GERVASI Així ho sembla. I després...

PERET Què?

GERVASI Un cop ric, morí ta mare.
Com que en Francisquet, ja sabs
que estimava a ma germana,
sent ell tant ric a l'Habana:
—Hola! — vaig dir — lliguem caps.
Amb això, si el noi — que ets tú —
enamora a l'Assumpteta,
és com una fortuneta,
perque't tinc ric de segû —
I anava tot ja endevant
quan, tot plegat, en Quiquet,
que's que s'haurà mort sens dubte,
para d'escriure i ens supta
no enviant ni dient què s'ha fet.
Llavors, com que cada hú
mira el que més li convé,
ni amparar-la em sembla bé,
ni molt menys casar-la amb tú.
Però, per a viure al món,
hem de ser molt diplomàtics,
o, sinó,'ns fem antipàtics
com els teus oncles ho son,
que, predicant nit i dia
que ells no fan res per ningú,
i que s'arregli cada hú,
tothom ja'ls té antipatía.
Jo no, jo la sé més llarga;
i aixís és que vaig pensar
un medi per bé quedar
podent-me treure la carga.
Pensant així, vaig dir jo:
—Per treure-m'ho tot de sobre,
el millô és fingir-me pobre,
i s'ha acabat la qüestió.—
Del dit al fet: allavores,
tot justament quebren caixes,
fingeixo perdre en les baixes,
jo'm desespero, tú plores,
i creient que uns infeliços
quedem sense una pesseta,
ampara'l gran l'Assumpteta
i acabo jo'ls compromisos.

PERET ¡Es a dir, doncs, que no és pobre!

GERVASI Psit! *(Recelós de que'l sentin.)*

PERET (¡Si que és saber-la llarga!)

GERVASI Va ser per treure'm la carga
de l' Assumpteta, de sobre,
i 'ls compromisos que porta
el saber-se que un és ric,
i així no haig d'amparâ amic
ni filla amb la mare morta.
Tú vas tornâ al seminari,
deixant ja d'enamorar-la,
i, tot just vares deixar-la,
quant manava jo el contrari;
i, amb tot i ser ja tú gran,
els obstacles preveient,
et poso aquí d'aprenent
perque hi vagis festejant.
¿No sabs per què?

PERET No, senyor.

GERVASI Es que al cap d'una setmana
va arribâ aquí de l'Havana
un subgecte amb el vapor,
i he sabut que en Quico és viu,
que ho deixa tot a la noia,
i avui vindrà amb una joia
i una carta d'ell, que escriu
que prengui aquest regalet
i els diners que 'l dador dona,
i que, si és bona minyona,
no serà l'últim aquet.

PERET ¿De debò?

GERVASI ¿Comprèns per què,
sense que tú ho sapiguessis,
deia que la festejessis?

PERET ¿Peró ho diu de bona fè?

GERVASI Tant, que, si ho sabs portar tú,
enganyem a n' als dos ases:
ella és teva, tú t'hi cases
i 't fas home de segû.

PERET Espliqui's.

GERVASI Primerament.
¿Còm la tens d'enamorada?

PERET Així, així. Es tant delicada
que en tot trova impediment.
Diu que té més anys que jo
i que al que ella més l'apura
és el veure'm tant criatura.

GERVASI ¿Es dir que ja diu això?

PERET Vol i dol.

GERVASI Ja entenc.
PERET Però ella
crec que m'estima, perque,
com que jo'l crec a vostè
i sé que'l posar l'esquella
a n'al gat, tot consisteix
en tenir-hi certa manya,
li vaig dient que no m'estranya
el que ella plora i sofreix,
que'ls que tenen sentiments
com ella i jo, generosos,
aquí mai hi son ditxosos,
que jo no vull or ni bens,
que m'estimo més mirar,
volent-me, amb ella, la lluna,
que ni tota la fortuna
que en Xifré em podría dar.
I ella, aixís que sent això,
ni sab tant sols què li passa;
s'enterneix, plora, m'abraça,
me mira fins amb passió...
i estic cert que, si no fós
per veure'm noi, tant m'animo,
que'm diría:—Et vull, t'estimo,
estima'm, si!... i ja ets ditxós.—
GERVASI ¿Es dir que, siga com siga,
ella no t'ha dit que sí?
PERET Ah! Això no.
GERVASI Doncs fés que aquí
avui sens falta t'ho diga.
PERET Oh! Però...
GERVASI No hi ha remei.
Jo sé que aquest del vapor
li vol declarâ l'amor,
i tú li has de fer la llei.
PERET ¿El del vapor?... ¿Que potser
és aquell *americano?*
GERVASI Angela! Per ço't demano
el que't dic que tens que fer.
PERET Doncs, si sols això l'espanta,
ella avui em darà el *sí.*
GERVASI ¿Potser tens ja'l medi?
PERET *(Senyalant el cap, amb énfasis.)* Aquí.
GERVASI Vaja! ¡Ets un talent que encanta!
PERET Corrent.
GERVASI Oh! Això és una part

i el programa en té una pila.
PERET Digui.
GERVASI Tú sabs com s'estila
i la vas buscant amb art,
perque convé que ella fés
pel nostre plan de campanya...
qualsevol ximplesa estranya
que la ben comprometés.
PERET Oh! Això si que no ho farà.
GERVASI Sí, qualsevol ximplería...
Que balli amb tú d'alegría...
Fes-li tú un petó a la mà.
PERET ¿I ja és prou?
GERVASI Sí: és per un plan
que ja'l sabràs quant se faci.
El que convé és que ell la casi
en el punt en que li fan.
PERET Donques jo li faré aquí.
GERVASI Donques ara la tercera.
PERET Vagi dient.
GERVASI La gran manera
d'anar corrent fins al fi
és que no t'olvidis mai
de fer com jo faig amb ella:
El sol, la lluna, l'estrella,
l'amor, la tomba, el desmai;
despreciar molt els diners,
llençâ'ls duros a cabaços
i contar-li quatre cassos
d'uns amors escaducers.
PERET Entesos.
GERVASI Doncs enterats.
Tots a punt i mans a l'obra,
perque això ho tenim ja a sobre.
PERET Psit!
GERVASI Què?
PERET Ella.
GERVASI Doncs, preparats.

(I amb cautela se'n entren per una porta lateral.)

ESCENA IX

ASSUMPTA *i aviat* DON PANCHO

(Ella surt amb mantellina i sencilla; però amb molta el·legancia i bon gust.)

ASSUMP Endevant! Ja estic vestida,
i, ja que ara res m'ho veda,
a dû aquestes flors de seda
cap a *La Cesta florida.*
Mateu!

(Cridant cap a fòra, mentres per l'altre cantó entra Don Pancho, portant una toia.)

PANCHO Als peus de vostè.
ASSUMP. Oh! Don Pancho.
(Encaixant amb molta cortesía.)
PANCHO Senyoreta...
¿Còm va?
ASSUMP. ¿I vostè?
PANCHO Una miqueta
cansat de... de no fer rê...
ASSUMP. ¿Però content?
PANCHO Dels favors
que'm dispensa sols parlant-me.
ASSUMP. Gracies.
PANCHO I els pago...
ASSUMP. Portant-me?...
PANCHO Sí, senyora, un ram de flors.
Toia que no simbolitza
el que'l cor m'esplica massa,
perque, com de mida passa,
no hi ha que'n siga divisa.
ASSUMP. ¿De debò?
PANCHO Crec que no m'erro
ni que exagerat m'animo.
ASSUMP. I provo, doncs, quant la estimo
posant-la ara en aquest gerro.

(I, treient un gerro de l'armari, li posa, deixant-lo desprès al mig de la taula.)

PANCHO Gracies.
ASSUMP. De res.
PANCHO No senyora
de res; de molt.

ASSUMP. Doncs de molt.
PANCHO I deixem, si vostè vol,
per ara'l regne de Flora
per baixâ a n'al de Mercuri. *(S'asseuen.)*
ASSUMP. Ja entenc; el Déu del Comerç.
PANCHO Com no tot ha de ser vers...
ASSUMP. No és per prosa mal auguri.
PANCHO ¿Ha cumplert exactament
les indicacións que he fetes?
ASSUMP. Han estat ordres secretes
que jo he cumplert puntualment
PANCHO ¿I el seu oncle no ha estranyat
que, venint tants cops aquí,
mai li trovés?
ASSUMP. Crec que sí;
però ho creu casualitat.
PANCHO I s'equivoca.
ASSUMP. *(Somrient.)* Bastant.
PANCHO Intenció en fer-ho hi havía
i ho feia perque sabía
les hores que ell va a l'Encant.
Així he pogut combinar
tot el plan, que avui començo,
i, pel que pot ésser, penso
que vostè'm deurà ajudar.
ASSUMP. Mani, i jo sabré cumplir:
m'inspira tal simpatía
ja de des del primer dia,
que trobo gust en obeïr.
PANCHO Jo sé'l que'm va encarregar
ans de marxar de l'Havana
l' oncle seu, si la germana
havía mort ja a l'arribar.
Desgraciadament això
ha succehit; vostè ha quedat
orfaneta, i m'ha explicat
la meva situació.
Vostè, entre ells, a totes parts
ho dic no amb frases prou fines:
és una rosa entre espines,
es com un lliri entre carts.
Per ço no és manía estranya
que hagi anat tànt misteriós
en tot sempre, com si fós
el méu un plan de campanya.
Vostè, honrant-me amb sa confiança,

m'ha obehit sens preguntar
a on volía anâ a parar,
i això és la nostra esperança.
¿Saben ja allò dels senyors
Parera i Puig dant-ne fè?...

ASSUMP. Els he dit que ha dit vostè
que li tenen molts valors,
i ells han dit que ja'l veuràn
per portar-ho amb certa manya.

PANCHO Això és una cosa estranya
que sabrà quan vegi'l plan.

ASSUMP. De res vull sabê'l perquè:
vostè'l guarda i mana encara.

PANCHO Segueixi en tot com fins ara:
del que sab, no dir-ne rê.
Per un cas, que he sabut jo.
avui duré de l'Havana
l'encàrreg de la germana,
aprofitant la ocasió,
i vostè... com si tal cosa...
me veurà i figurarà
que, si bé'ns havem vist ja,
ha estat sols part obsequiosa.
Després, per els aprenents...
Si s'hi és a temps... *(Butxaquejant.)*

ASSUMP. No ho sé quasi.

PANCHO Faci dâ això a l'oncle Ignasi
i això a n'al oncle Vicens.

(Dant-li molt marcadament dues cartes que ella guarda amb cuidado.)

I com que no puc fer rê
que ells no les tinguen, les dona,
jo vinc al cap d'una estona,
i, un cop aquí, espero amb fè.

ASSUMP. Del tot, doncs, descansat quedi
que's farà com vostè ha dit.

PANCHO ¿I un cop tot s'hagi conduit...
la amistat... no serà un medi?...

ASSUMP. Farà que tant gran favor,
doblant en mí la virtut,
n'ompli, al fi, de gratitut
el meu trist i pobre cor.
Per el demés... potser s'erra;
però'l méu amor lleal...

PANCHO Sí; va darrera un ideal
que no existeix en la terra.

Però, suposant que això
siga una gran lotería,
¿que no s'acontentaría
amb una aproximació?

ASSUMP. Sí; i la veig sempre en vostè;
mes, visc tant desenganyada
del món, i tant esglaiada,
que no goso a tocar rê.
Veig il·lusións, i, al mirar-les,
diu me el cor que son, si bones,
com ales de papellones
que's tornen pols al tocar-les.
i perque ho sé, i per no veure'm
entre'ls dits la pols daurada,
visc amb mon cor retirada,
per més ditxosa així creure'm.

PANCHO Cert això, 'm conçolaría
no tenî al menys un rival.

ASSUMP. Potsê'l té, més tant ideal,
que jo celos no'n tindría.

PANCHO No'n tinc doncs, i esperaré
per si l'abat ma ternura.

ASSUMP. Té, entretant, ma amistat pura...

PANCHO Que com tresor guardaré.

ASSUMP. I, si'm permet, mentre aquí
vostè pot esperâ al tío
jo vaig a ..

PANCHO Bah! ¿I jo confío
que res va *endetràs* per mí?

ASSUMP Res: sinó que és un treball
compromès, i, quan se queda...
Son aquestes flors de seda
que han d'anar avui a un ball.

PANCHO ¿Prenc aquesta carmesí?

ASSUMP. No la prèn, li dono. *(I li dona.)*

PANCHO *(Besant-la i guardant-la.)* ¡Oh, gloria!

ASSUMP. *Hasta luego.*

PANCHO Sí... i memoria.

ASSUMP. Descansi. Antòn! Vina amb mí.

Surt un aprenent i se'n va amb ella.)

ESCENA X

DON PANCHO *i* SENYOR GERVASI

PANCHO M'omple, el veure-la, d'esglai:
Sens perfums, glassada, freda;
no més té que essent de seda
no s'ha de desfullar mai.
GERVASI ¡Oh, Don Pancho!
(Encaixant, fingint alegría.)
PANCHO Oh! ¿Es vostè?
GERVASI I doncs ¿què ha determinat?
PANCHO Que ja està tot preparat
i avui vinc... ja sab per què.
GERVASI Doncs a bon punt ho farà,
perque, si avui no venía,
de casa avui se treuría.
PANCHO ¿Veiam, doncs, que succeirà.
Vostè és a l'únic dels tres
a quí he parlat amb confiança;
amb això tinc la esperança
de que no ha descubert res,
Ara he dat el lalisman
a l'Assumpteta, i, espero,
pel que jo bé considero,
que començarem bé'l plan.
GERVASI No, no; ja veig que vostè,
en quant a talent i manyes...
PANCHO Veurà coses molt estranyes;
però no l'estranyi rê.
I quan s'hagi millorat
ja del tot la seva estrella,
demanaré la mà d'ella,
i, si'm vol, ja hi sô casat.
GERVASI ¿Però no li vaig dî ahî
que ja estima a n'en Peret?
PANCHO ¡Però si no ho crec!
GERVASI ¡Ben fet!
Diguim *embustero;* així.
PANCHO No, senyor; jo per això
no li dic per rê *embustero.*
Jo'l crec bé, i fins considero
que creu certa tal passió.
Però jo que sô gat vell,

sé que no faràn parella.

GERVASI ¿Per què?

PANCHO ¡Perque fora ella
malaguanyada per ell!
Ella és una flô exquisida
que esfullarà qui la prengui.
quant, tenint-la, no comprengui
com se li ha de donar vida.
Vida vol de sant ardor,
que ara té sols per miracle;
ha de viure en invernacle,
i aquest ha de ser un cor.
El seu noi, compendrà bé
que té 'ls llabis com roselles,
que té 'ls ulls com dos estrelles,
que 's blanca com un papê;
però no compendrà mai
el tresor d'amor que tanca
en un cor, que, si li manca
l'amor, morirà d'esglai.
No tindrà prou sutilesa
per a triar-li propis llocs,
i aquell «mira'm i no'm tocs»
que vol la delicadesa;
que 's plega la sensitiva
quan algú ses fulles toca;
i no 's plega si un s'aboca
a olorar-la i no s'hi arriba.
Que ell la compendrà bé crec
quant vulgar li parlarà;
però 'l cor no li entendrà,
com si 'l d'ella parlés grec.
Voler-li a n'ell dar *contento*
amb cosa tant delicada,
és com portâ a la criada
a veure 'l *Tanto por ciento;*
no hi entèn rê, es fastidía
i mentre ella ho veu distreta,
així ocupa la lluneta
que un altre amb gust emplearía.
I tot el dolç sentiment
que, si no 'l comprèn, li sobra,
¿per què ha de pendre 'l a un pobre
que hi gosa perque 'l comprèn?
Per ço, en materia de noies,
creguim a mí; a n'al seu noi,

el farà més alegroi
que amb tant delicades joies,
dant-li tot això barroc
de la *Urganda, El gat de mar,*
la *Esquella,* el Bufos, per triar
i tot el de Paul de Cock,
i mentre evitem així
que com dos galls tinguem *riñas,*
deixi està 'l *Sí de las niñas*
i el *Toisón roto* per mí.

GERVASI ¿Què diría, doncs, si creure
pogués que ella l'estimava?

PANCHO Que ell té prendes que amagava
i que jo no he sabut veure.

GERVASI Doncs cregui-ho.

PANCHO No.

GERVASI ¿Ni voldría
veureu-ho des d'aquí, amagat?

PANCHO ¡Em fa entrâ en curiositat!

GERVASI Doncs accepti, i ho veuría.

PANCHO Doncs, accepto.

ESCENA XI

Els mateixos UN MARINER

MARINER *(Entrant amb un recado)* Déu los guart.

PANCHO Ah! L'home que'm dú'l recado.

GERVASI Doncs... sens que hi hagi cap enfado,
vostè i ell se'n van apart.
Entren junts a on jo diré;
el crido, surt d'on se trova,
i, aquí on som, veurà la prova,
de que ella'l vol, com jo sé.

PANCHO Endavant, donques; entrem
i veurà com s'equivoca.

GERVASI Esperi allí, i punt en boca.

PANCHO Veurà... *(Indicant-li'l quarto.)*

GERVASI Veurem. *(Corretgint-lo.)*

PANCHO *(Se'n va amb el mariner.)* Doncs veurem.

ESCENA XII

SENYOR GERVASI

¡Bé, bé, bé; no anem gens mals!
Ja n'hi ha un, i, amb el que miro,
si això'm surt prou bé, amb un tiro
mato d'un cop tres pardals:
aquest que, veient-ho clar,
deixarà d'enamorar-la;
l'Ignasi, per no amparar-la,
que de casa la treurà;
jo, que, com que no hi fa rê,
li diré que a casa torni
i axís, tot tonto i fent l'orni,
perque jo sol sé'l per què,
faig a n'en Peret ditxòs
donant-li una noia rica,
i encara es cas que s'esplica
com d'un cor bò i bondadós.
Per mí aquest és el gran què;
fer la meva, i creure encara,
com se creurà tothom ara,
que çò honrat de bona fè.

ESCENA XIII

SENYOR GERVASI *i* DON VICENS

VICENS ¡Arri al diable! *(Venint com disputant.)*
GERVASI ¡Bò; i doncs i ara!
VICENS Rès: que renyo aquell taval.
GERVASI I veig que 'ts més que puntual
perque... no és pas l'hora encara.
VICENS ¡Bé prou que ho sé! He vingut
per no matâ a la minyona.
GERVASI ¿Per què ha tardat una estona
a fê'l dinâ? *(Rient.)*
VICENS Just.
GERVASI Tossut!
VICENS Tossut o no, ja sab ella
que jo vui puntualitat.

GERVASI Mes si errant...
VICENS ¡No haver-se errat!
GERVASI Com que és vella...
VICENS ¡No ser vella!
Sens que mai li diga rès,
perque té l'ordre donada,
ja sab que'l dinar m'agrada
que estiga a dos quarts de tres.
Hi vaig ara... arribo allí
i, plorant, se m'empatolla
que s'havia trencat l'olla,
que havia hagut de surtî...
— Bé, rê; no vull saber res,
ni vull sentî una paraula;
fòra plors i el dinâ a taula
al punt de dos quarts de tres.
— Es que la sopa no és feta
pel fracàs que ja li he dit.
— Doncs porta primê'l bullit.
— S'ha d'esperâ una miqueta.
— Doncs porta primer l'entrant.
— No està llest. — Porta les ostres.
— S'estàn coent. — Porta els postres.
I, pels postres començant,
per dinar m'ha anat duient:
per sopa, ametlles torrades;
per bullit, ostres passades;
per rostit, ensiam dolent,
per entrant, gallina vella;
per un altre entrant, verdura;
carn d'olla, per confitura;
i, per postres, escudella.
GERVASI ¡I bé, sí... 'l que sempre fas!
VICENS Es tema i no m'en aparto.
GERVASI Vaja, doncs, entra a n'el quarto
i, quan cridi, surtiràs.
VICENS ¿Al quarto?
GERVASI Sí; preparats
mirarem tot el que passi,
i, així que ella ens la faci,
la sorprenem tots plegats.
VICENS Adéu, doncs.

(Gervasi va a obrir-li la porta del quarto, i la trova tancada.)

GERVASI Bò!
VICENS Què?

GERVASI ¿I la clau?
VICENS Ara la he vista allà fòra
pel taulell.
GERVASI Ja és a la vora.
VICENS Potsé ells...
GERVASI Espera't, si't plau.
(I se'n va corrents a fòra.)

ESCENA XIV

SENYOR VICENS *i* SENYOR IGNASI

(Que entrarà quan s'indiqui, seguit d'un camàlic que durà un gerro o florer de marisc, un quadro amb marc daurat, i una cadira.)

VICENS ¿Estic sol? Sí, crec que sí.
¿Haveu vist quina sorpresa?
La carta ho diu i... compresa...
La vaig a tornâ a llegî.
(Llegint.) «No deixi treure al carrê
a l' Assumpta, perque es rica.»
I no diu res més ni esplica...
La firma... «Un que li vol bé.»
Això no pot ser sinó
que en Francisquet viu encara,
i és ben clar que si ell l'ampara,
serà rica de debò.
Diu que no la deixi treure...
Al contrari... justament,
traient-la ells dos, al moment
l'amparo jo, fent-los veure
que es de veure-la afligida
que'm condol, i si després
en Quiquet rica la fés
jo hi caso'l noi desseguida.
Però.., ¿I si no fós? No importa:
Si no fós..., demà o passat
que vegés que no és vritat,
la trec i passa la porta.
IGNASI Ah! Ah! Ah! Deixeu-ho aquí.
(Al camàlic que va col·locant-lo.)
VICENS ¿I ara? Bò! ¿Què has comprat?
IGNASI Mira:
aquest quadro, una cadira,
i aquest *florero*.

VICENS ¡Ji, ji!
IGNASI Què? ¿Què rius?
VICENS ¡Home, si això!...
IGNASI ¡Tú en tot troves un sis o as!
VICENS ¡Un *florero!*
IGNASI Sí
VICENS ¿I què'n fas
si no pots tenî'l parió?
IGNASI Ah! ¿I tú't penses que no ho sé?
VICENS Doncs si ho saps...
IGNASI Demà o passat
trovo per casualitat
els pairons que hi venen bé
i tinc, per una miseria,
dos floreros molt bonics,
cadires, i uns quadros rics
que'm posen la casa seria
Feu-me'l favor vós mateix... *(Al camàlic.)*
el gerro per la capella;
(El camàlic penja'l quadro.)
això penjat... ja hi ha anella.
VICENS ¡Ja't dic jo que'n tens un feix!
¿Es dir que t'esperaràs
fins a mirar si això's trova?
IGNASI Vaja... té... una pessa nova.
(Dant-la al camàlic.)
CAMÀLIC Avaro! *(Anant-se'n enfadat.)*
IGNASI *(A Vicens.)* I no'n faci cas.

ESCENA XV

Els mateixos, SENYOR GERVASI *i després* PERET

GERVASI Vaja, té; aquí duc la clau
VICENS Ja era hora.
GERVASI No la he trovada
fins ara, de tan desada.
Anem. *(Ha obert la porta del quarto.)*
IGNASI ¡Atura't, si't plau! *(Butxaquejant.)*
GERVASI (A mí'm sab greu per don Pancho
que ja's deu impacientar.)
VICENS ¡Diable de butxaquejar!
IGNASI Mira. Veus?
ELS DOS Què?

IGNASI (*Ensenyant-los.*) Uns claus de ganxo
que comprats al Regomir
valdríen una pesseta,
i a l'Encant...

GERVASI ¡Sí, i tú l'has treta!
¡Vejam còm poden servir!

IGNASI Bé!... ja ho sé... no tenen punta;
però... un ralet... ¿què més vols?

GERVASI Vaja doncs, que ara estem sols,
i aviat va a tornar l'Assumpta.

IGNASI Després... Veus?...

GERVASI (*Tancant a Vicens.*) Vaja... tú aqui.

IGNASI Gafets. (*Ensenyant-los.*)

GERVASI Tú, allà, a l'altra part,
i, com cosa de mal art,
surtim de cop junts aqui.

IGNASI Vidrets. (*Ensenyant-ne una enfilada.*)

GERVASI Bé... si... ja ho veurem;
però ara a dins desseguida.

PERET Carta. (*Entrant i donant-la a Ignaci.*)

GERVASI (*Impacient.*) Home! ¡Sembla mentida!
¿Qué la vols treure, o què fem?

IGNASI ¿Què si la vull treure dius?
I punt en blanc.

GERVASI ¿Doncs per què
t'entretens a llegî rê?

IGNASI ¡Però, home!...

GERVASI ¿I volèu ser vius?

IGNASI Però...

GERVASI Llegeix-la amagat
a dins del quarto.

IGNASI (*Se n'hi entra.*) Tens raó.

GERVASI I en sentint aqui remô,
o bé crits, surts tot plegat.

ESCENA XVI

SENYOR GERVASI, PERET, *i, al fi, els que s'indiquin*

PERET ¿Què tal?

GERVASI Bé, tot està apunt;
i, si tú del medi 't vals,
matem d'un cop tres pardals
i s'acaba aquí tot junt.

ASSUMP. Teniu compte. *(Des de dins.)*
PERET Què?
GERVASI Que ve ella.
PERET Vagi allà al quarto indicat,
i, en sent l'hora, preparat.
GERVASI Doncs valor i bona estrella. *(Se'n van.)*
PERET Preparems per la funció.
(Agafa'l ram de Don Panxo i'l trosseja.)
Eh! Eh! Eh! Eh! ¡I aixís ara
pogués fer-ho amb ell encara!
ASSUMP. Noi. *(Que l'atrapa, sorpresa, fent el dit.)*
PERET Assumpta.
ASSUMP. Oh! ¿I què és això?
PERET Res; que he fet malbé aquest ram.
ASSUMP. ¿I per què?
PERET Perque'l que't dona
qualsevol altra persona
m'encèn.
ASSUMP. Bò! ¡I ara!
PERET ¡Ai, caram!
¡Per qué t'ho he dit mil vegades,
perque t'estimo, Assumpteta;
i ja un ram de flors m'inquieta
si altres mans té les han dades!
ASSUMP. Si fossen flors d'un promès
comprenc molt bé aquest fatic;
però, essent flors d'un amic,
no'l comprenc, Peret, per rès.
PERET I jo comprenc que no ho prenguis,
com jo ho prenc, entussiasmada,
quan, no estant enamorada,
no és possible que'm comprenguis.
Allavors, com jo, la rosa
i el clavell esfullaríes,
Assumpta, perque sabríes
el que es sufrî estant gelosa.
I els recorts, l'aire i la flor,
i tot lo que, passant, faci
que'l meu record per tú passi
fen-te olvidâ'l meu amor,
em posen furiós aixî,
perque sé que, si un moment
t'ocupa allò'l pensament,
aquell moment no és per mi.
ASSUMP. Mira, Peret, cent vegades,
quan com ara m'has parlat,

contestant-te t'he probat
que t'estimo i que m'agrades.
Entremig de tants parents
egoistes com me volten,
que, com qui sent ploure, escolten
ma pena i mos sentiments,
tú i el teu pare tan sols
sou dignes i generosos
i teníu *rasgos* preciosos
que omplen el cor de conçols.
Això sol fora bastant
perque jo, que aimant m'animo,
te digués; — Peret, t'estimo,
estima'm tú i endevant.
Però tú ets molt jove encara
i pots tenî un porvenîr;
jo per dot no puc tenir
més que'l record d'una mare.
Te doblo quasi la edat,
tú ets un noi, i feriría
ma dignitat que algún dla
se digués que hi aprofitat
les naturals condicións
que tinc per enamorar-te,
i axís tal volta privar-te
de partits més rics i bons. —
Això't vaig dî i això't dic,
afegint-hi ara desprès
que, si amant me dius res més,
no seràs amant ni amic.

PERET Però ..

ASSUMP. Ni un mot.

PERET Es que jo...

ASSUMP. Sols per altra part prometo
que si aquí'l teu cor no admeto,
no hi cabrà un altra passió.

PERET ¿M'ho promets?

ASSUMP. Si tú l'amor
m'hi sostens no fen-te indigne.

PERET Doncs callo, i per ser-ne digne,
vull demanar-te un favor.

ASSUMP. Digues.

PERET Allavors que aquí,
no fa encara mitja hora,
han contat que una senyora
de pena anava a morî,

jo he sentit com el méu pare
ha dit que ell li donaría
tot el que a casa tenía;
però he sentit més encara,
i m'ha tocat més al cor,
el sentir que, condolida
de veure-la així afligida,
donaves tú l'anell d'or
que al morî't va dâ una mare,
i, enternit he calculat,
i, per últim, he pensat
venir-te a dî'l que't dic ara.

ASSUMP. (¡Oh, Déu méu! Quant veig que així
vé ara el méu cor a ferir-me.
Tú sabs quant dec contenir-me
per no dir-li al punt que sí.)

PERET Veient que era el pare pobre
i que'ls meus oncles, per raros
tant com pel que son avaros,
per més que'l dinê'ls hi sobra,
no'm treuríen de soldat,
jo, com que de mica en mica
ja's diu que s'omple la pica,
estalviant he arreplegat.
i, en compte de fer tabola
i anâ al teatre amb els companys,
he omplert amb dos o tres anys
fins dalt, tot una guardiola.
L'any que vé entro jo soldat;
però t'he vist que donaves
aquell anell que guardaves,
i jo sô fort i sapat.
Sens que'l pare ho sabés ara
he anat a on l'ha venut ell,
l'he comprat i't duc l'anell
que és sant recort dels teu pare.

ASSUMP. ¡Oh, Peret! *(Pren l'anell i el besa.)*

PERET Assumpta!

ASSUMP. *(Determinant-se entussiasta.)* Sí!..
¡Que diga el que vulga el món!
¡Si'ls nostres cors iguals són
jo sô per tú i tú per mí!

(En aquest moment surt Gervasi, que sens ser vist dels joves, va de porta en porta, fent aparèixer per ordre a tots els que s'indiquin.)

PERET ¿I'm dons el sí per ventura?

ASSUMP. ¿I qui amb cor no te'l darà?
PERET Ah! *(Li besa la mà.)*
GERVASI Eixiu!
PERET / ASSUMP. *(Avergonyits.)* Oh!
GERVASI ¡Un petó a la mà!
IGNASI ¡I bé... coses de criatura!
(Molt amable amb ella i llegint la carta.)
VICENS ¡I no'ls treus!
GERVASI ¡I ho prens així!
ASSUMP. (¡Voldría ésser sota terra!)
PANCHO Déu els guard. *(Apareix ara.)*
IGNASI Oh!
PANCHO (¡El ram per terra!)
VICENS (¡Aquest cambi!...)
GERVASI ¿Què hi ha aquí?

FI DE L'ACTE PRIMER

ACTE SEGÓN

La mateixa decoració

ESCENA PRIMERA

SENYOR GERVASI, PERET *i els aprenents*

(A l'aixecar-se el teló, l'aprenent garbella arroç, i l'altre passa canyella amb el tamís.)

GERVASI ¿Volèu fê'l favor, si us plau,
de deixâ això desseguida?

PERET Oh! ¡Es que l'oncle després crida!

GERVASI ¡Que s'escanyi!

PERET Anèu.

(Els aprenents se'n van.)

GERVASI Carau!
¡Home, si això és un soroll
que mata'l cuc de l'orella!

PERET Ah! Això sí; en passant canyella...

GERVASI ¡Que's passi la nou del coll!
Amb això, aquí, una de dos:
o ell ha sapigut que's rica,
o ell és boig, quan s'embolica
en un mal de cap tant gros.

PERET Potsê ell, que's viu, ha comprès
que duent don Pancho aquell vano...

GERVASI No; perque, amb l'*americano*,
no's pot estar cert de res.

Ha dut això de part d'ell,
després un altre *retrato*
moreno com un *mulato,*
i al fer-li explicâ'l gabell
de perque en Francisco allí
ha estat tant temps sens escriure,
no ha respost ni si pot viure
ni si creu que's va a morî.
Però jo, que si sô tonto,
tampoc no ho sô tant i tant,
els he anat sempre observant,
i... és rica. *(Misteri.)*

PERET — Això és el que conto.

GERVASI — Abans d'ahir tots l'aburríen
i li abordaven els goços;
avui hi estàn carinyosos,
tot el dia la elogíen,
i, l'Ignasi, fent-li nosa,
per dos mils rals no fa això,
i això és que ell, d'algún cantó,
ha sabut alguna cosa.

PERET — Penso en tot tal com vostè.

GERVASI — I, pensant-hi, astucia i manya.
Seguim bé'l plan de campanya
i no'ns deixem vence en rê.

PERET — *A la orden, mi general.*

GERVASI — De primer ja he convençut
a n'ells, que, allò de besar-la,
ho has fet sols per enganyar-la,
o sinó estaves perdut.
Jo, després, la veuré a n'ella,
parlaré amb resolució
a don Pancho, i, fet això,
veurem ell que m'aconsella.
Així és que si, per probar,
ella't digués que és molt pobre,
diga-li que'l diner sobra
quant és ben pur l'estimar,
i, fòra que't diga jo
que la deixis, no perilla,
perque, amb una manganilla,
no'ns conegués la intenció.

PERET — Em sembla que'l que és capàs
de fê'l cop que vaig fê ahî,
perque'm donés ella'l *sí,*
es capàs...

GERVASI — No ho dubto pas;
però bé hem de quedâ entesos.
per tirâ endevant el plan.

PERET — Ordres, i no faltaràn
ni a n'al punt més compromesos.

GERVASI — Ja les tens: per si he pogut
descuidar-ne alguna, obra,
quan te vinga'l cas a sobre,
i prudencia.

PERET — Bé.

GERVASI — I quietut.

PERET — Molt bé diu.

GERVASI — I si diguessin
si he vingut, digues que no,
perque, entenent la intenció,
no fós cas que sospitessin.

PERET — Doncs si'l veuen...

GERVASI — Me'n 'niré
per la porta del darrera.
Ten paciencia, fè i espera,
perque tot anirà bé. *(Se'n va.)*

ESCENA II

PERET *i aviat* SENYOR IGNASI

PERET — ¡Pobre home! ¡Què'n va d'errat!
Ell porta empenyo en casar-me
per després aprofitar-me
volent estâ al méu costat,
i així, amb els diners del dot
que daràn a l'Assumpteta,
no gastâ ell ni una pesseta
i estalviar-s'ho quasi tot.
Tot és en nom de la mare,
perque ell, per poder quebrar,
allavors li va posar,
i no m'ho pot quitâ, encara
que per ço renyís amb mí;
amb això, ell m'ho ha ensenyat,
no vull un vell al costat
que si convé's pot ferî,
a més de que, jove o vell,
no vull pare ni ningú,

perque, en aquest món, cada hu
té de procurar per ell.

IGNASI — Peret!

(Portant una capsa i paper d'estrassa.)

PERET — ¿Què mana? Ah! ah!
¿Ja dú la capsa?

IGNASI — Aquí ho tens
Crida als altres aprenents
i feu xavos de safrà.

PERET — ¡Ca, ca! Deixiu, i després
ho farem amb l'Assumpteta.

IGNASI — Doncs aquí tens la capseta
del safrà i tot el demés. *(Ho deixa.)*
I ja que'm dius de l'Assumpta
i estem sols, fes-me'l favor
de respondre amb la mà al cor.
(Posant-li.)

PERET — Tingui, i faci la pregunta.

IGNASI — ¿Estàs potsê enamorat?

PERET — *Vaya!* *(Després de pensar molt.)*

IGNASI — Bò! *(Espantat.)*

PERET — I d'una persona
que, per mí, és la més bufona
i guapa que jo he trovat.
Vé a ser de la meva mida
i tindrà'l temps que jo tinc,
ella vé aquí quan jo hi vinc,
i quan jo crido ella crida.
Estem a partî un pinyó;
si passejo, vé a passeig,
si ella'm mira, jo la veig,
i si plora, ploro jo.
Com que'l cor diu el que sent,
li dic perque no ho ignori:
el dia que ella se'm mori
jo'm moro de sentiment.
Quan no té gana, no'n tinc,
quan en té molta, devoro,
i, estimant-la, no l'anyoro
perque sempre amb mí la tinc.

IGNASI — ¡Però, noi, tú estàs perdut!
¿I tot això ho sab ton pare?

PERET — I ho veu tant com vostès ara.

IGNASI — (No en và ho havîa temut.)

PERET — Tant ens avenim en tot
que, si m'enfado, s'enfada;

el que m'agrada, li agrada,
i, si estic trist, ja fa'l bot.
Allò que 's diu dels casats
que'l què és de l'un és de l'altre;
fa estimar-se, no n'hi ha d'altre
ni d'altres més estimats.
Sols en una cosa és rara
que bê prou que'm fa enfadar,
que's que no's deixa abraçar
ni fer petons a a la cara.

IGNASI ¡Ben fet!

PERET Però pel demés...
Ens diem tú, me'n fa a la mà. *(Fent-ho.)*

IGNASI Desvergonyida!

PERET I me'n fa
ni que jo'n vulgui un excés.

IGNASI Insolents! *(Creixent per graus.)*

PERET I per encloure
els dèu manaments en dos:
si és ditxosa, sô ditxós,
i, creient quan la faig moure,
amb mi parla i amb mí calla.
i amb mi corre i amb mi sèu
i amb mí menja i amb mí beu
i amb mi salta i amb mí balla,
i el que's molt més atrevit,
que per ço avans li adverteixo,
és que, des que la coneixo,
que dorm amb mí cada nit.

IGNASI ¿I això és veritat?

PERET *Vaya!*

IGNASI No!

PERET Miri! *(Fent la creu.)*

IGNASI ¿I aquesta persona
que axís amb tú s'abandona?...

PERET Aquesta persona, és jo.

(Ignasi fa un salt de sorpresa, i al fi, respirant, diu:)

IGNASI ¡Mira, no sé qui'm deté
com ja d'una plantofada
no tens la cara girada!

PERET ¿I que no és cert?

IGNASI Està bé;
però jo m'he figurat
que era la Assumpta, i...

PERET ¡No, home!
Si allò ha sigut una broma

perque'l pare m'ho ha manat.
IGNASI Ah! ¿Es a dír que t'ho ha dit ell?
PERET M'ha dit: — L'has d'enamorâ
fent-li un bon petó a la mà,
i jo he seguit el consell.
IGNASI ¿Però sense que per ço
vos etimèu tú ni ella?
PERET ¿Què no veu que per mí és vella?
IGNASI ¡Això és el que deia jo!
PERET Sols vostè que ja no hi lluca
pot creure que allò fós rê.
Enamorat! ¿Sab de què?
De les unces de perruca.
IGNASI Ah! ah! ah! Son les grans dònes.
PERET I ditxòs qui'n té un bon sac.
IGNASI No duen mai mirinyac.
No son falses.
PERET Si són bones.
IGNASI S'entèn: no són mai infiels.
PERET Ah! Això no.
IGNASI Ten-ne una gerra
i deixa't de pau i guerra,
que pots viure sens recels.
PERET ¡Bé és molt que, pensant així,
vostè, com l'oncle Vicens,
se cassesin!
IGNASI No ho comprens,
perque no tens prou magí.
Jo volía alguns dinés
per plantâ aquesta botiga;
en Vicens, per el que siga,
també'n volía algún més.
Va'm veure dues germanes
que teníen un dotet,
vare'm parlâ i, dit i fet,
va'm enllestî en dos setmanes.
Però... ¡fill méu!... ¡Quina vida!
PERET ¿Tots dos?
IGNASI Tots dos. ¡Quin infern!
¡Allò era bé un crit etern!
PERET ¿I per què?
IGNASI La una... aixerida! *(Intenció.)*
PERET Ja entenc.
IGNASI Oh! ¡I malgastadores!...
PERET ¿De debò?
IGNASI Oh! Era un desdir.

I com no'ns va'm avenir,
per sê elles massa senyores,
entre aquets disgustos i altres
van morî a l'any, tot plegat;
després d'haver-nos deixat
dos nois... iguals a nosaltres.

PERET — Ja ha de sê un bon desespero,
perque, si's van estimar...

IGNASI — Oh! Prou... mira: va'm portar
prop d'un any glassa al sombrero.
Amb això, noi, creu-me a mí:
el món és com una bola,
és rodona, roda sola
i, tú t'hi estàs sobre, així *(Fent equilibris.)*
Estant-hi, t'hi has d'aguantar,
i, per procurar no caure
sens mirâ allà on vas a raure
agafa'l que't vé a la mà.
¿Que per agafar-te tú
fas caure a n'al que s'estiri?
Que agafi fort i que miri
si ell s'hi està estirant-hi algú.
Hem de mirar per nosaltres,
si tenim sencê'l cervell,
que al qui no mira per ell
massa que'l fan mirâ'ls altres.

ESCENA III

Els mateixos i ASSUMPTA

ASSUMP. — Oncle. *(Dant-li una carta que ell no prèn.)*

IGNASI — Espera't; ara estic
convencent a n'aquest plaga.
A n'aquí, qui pot, no paga
i el que convé és fer-se ric;
i no miris mai tendencia
a pares, fills ni parents;
ells que tinguin i tú tens,
i, si no tenen, paciencia.
I deixa't dir mal amic
i mal home i mal parent
i mal pare i mal darent.
que, en aquest món, si ets ben ric,

el mateix que així't dirà
pestes, llamps i trons de tú
vindrà a fer-te 'l *rcndibú*
amb el sombrero a la mà.

ASSUMP. Però serà despreciat
pels que tinguin sentiments.
(Cusint perque s' hi ha posat a l' entrar.)

IGNASI Anem, bé doncs; si tú'n tens
sopa dos cops i acabat.
Sentiments! Vetalaquí.
Massa 'n tenim si esguerrem
un negoci, o si perdem.
¿No duies carta per mí?

ASSUMP. Sí. *(Li dona. Ignasi's posa les ulleres.)*

IGNASI Ah! Del noi.

PERET D' en Benet

ASSUMP. ¿I què escriu? *(Ignasi llegeix baix.)*

IGNASI Que vindrà aviat.

ASSUMP. Quant?

IGNASI Potser demà passat.
Bò! *(Sorprès del que llegeix.)*

ASSUMP. / PERET Què?

IGNASI Que vè amb en Cintet.

ASSUMP. ¿El fill de l'oncle Vicens?

IGNASI (Fa venî a'n Cintet aqui
i allò que em va dir ahî...
Vejam com para.) Corrents. *(Desa la carta.)*

ASSUMP. Què?

IGNASI ¿Ja heu vist el que he comprat?

PERET No.

IGNASI Un llibre com un missal
que me l'han dat per un ral.

PERET Si que es barato.

IGNASI Oh! Donat.

ASSUMP. Bé; pero, home, ara amb tans trastos...

IGNASI Bé, bé, bé; tú, calla, sents?
Tú cuida't dels sentiments.

ASSUMP. I després diu que té gastos.
¡Ves ara això perquè es bò!
Un florero... una cadira .
Fer nossa aquí.

IGNASI Dòna... mira;
déşau allà, i s'*acabó*.

ASSUMP. ¡Que si ho faré! Ja he dat veus.

IGNASI Veus!
ASSUMP. No... Vull dir per desar-ho,
IGNASI Pots mentrestant endressar-ho
i, en trovant parió, m'ho treus.
ASSUMP. Molt bé.
IGNASI ¿I tú? ¿Has fet avisâ
han en Vicens i a ton pare?
PERET Crec que l'Antòn hi anat ara.
IGNASI Doncs, deixa això i feu safrà.

ESCENA IV

PERET *i* ASSUMPTA

PERET Assumpteta.
ASSUMP. Què?
PERET ¿Estás trista?
ASSUMP. No tinc motiu d'està alegre.
¡Veig un pervenir tant negre!
PERET ¡Segons de quin punt de vista!
ASSUMP. De qualsevol.
PERET ¿I per què?
¿T'has penedit tal vegada
de ésser la meva estimada?
ASSUMP. Peret!
PERET Jo...
ASSUMP. ¿Em faltes?
PERET No a fé.
Però, com te he vist així,
he cregut que ara no goses...
ASSUMP. Doncs, si em vols, aquestes coses
jamai les pensis de mi.
Jo, estimant com t'estimava,
temor de dir-t'ho tenía
perque el que diràn temía
dels obstacles que hi trovava.
Però, un cop trencat el glas,
jo sò lleal, i si t'he dit:
—¡Tens mon cor!—Gran o petit,
mentre'l vulgas, tú'l tindràs.
I, mentres que amb mon honor
compatible el que vols sía,
teva es fins la vida mía
per probar-te aquest amor.
PERET ¿Doncs per què estàs trista?
ASSUMP. Sols

perque, estant tot convingut,
hem de viure amb inquietut
si jo t'estimo i tú em vols.

PERET ¿I t'amohina tot això?

ASSUMP. Ja veuràs doncs; no t'amohinis.

PERET No, tonta, no 't desatinis
i estima'm sens aprensió.
El d'América es sabrà,
i, en quant a el d'enrahonar-nos,
si tant volen vigilar-nos,
hi ha els *cargolillos* allà.

ASSUMP. Si no tenim cap més medi...

PERET Sempre ens queda un cas, aquet.

ASSUMP. L'oncle!

PERET Vinga!
(Posant-se a fer xavos de safrà.)

ASSUMP. Observa i quiet
fins que algú ens ho desenredi.

ESCENA V

Els mateixos i el SENYOR IGNASI

(Llegint un llibre molt gros.)

IGNASI ¿Veus si es bò? «Tratado para
manejar la lanza.»

ASSUMP. Sí!
¡Per vendre farina rossa,
pebre, o anís de comí,
ja li dic jo qu'es un llibre
que'ns serveix!

IGNASI ¡Ah! ¡Ah! Aixís.
¡Mófate'n sempre!

ASSUMP. ¡Però, home!
¡No haig de mofarme'n!

PERET ¡Ji, ji!

IGNASI Mira, tú, quant vulgas riure
mira't el teu nas.

PERET Jo?

ASSUMP. Psit!

IGNASI ¡Un ral!

PERET Sí!

IGNASI ¡Si pot robar-se!
Ja val el doble'l cosit.
¿Oi, Peret?

PERET Oi.
IGNASI ¡Doncs *mañana!*
(Enfadat de veure com fa'ls xavos de safrà.)
ASSUMP. ¡Ai, ai!
IGNASI Beneit! *(Prenent-li'l xavo.)*
ASSUMP. ¿Què vol dir?
IGNASI ¡I això vols dar per un xavo!
¡I això és fê'l que jo t'he dit!
¡Còm hi ha n'ell! Sí, sí: vés fent-ho
i en quatre dies som rics!
PERET ¡Però, home!
ASSUMP. Psit.
IGNASI *(Fà'l que diu.)* Repetim-li
i serà'l cop que fa mil.
Prens el papê amb la mà esquerra
posant-hi sobre aquest dit.
Plec aquí, per part de fòra,
i aquí plec per part de dins;
amb la punta de la llengua
mulles la punta del dit,
i, amb la punta humida, apuntes
a n'el safrà que es aquí.
Prens els brins, els deixes, plegues,
tombes, gires, plec petit;
l'una punta, l'altra punta,
plec aqui i aqui i aqui,
i aqui tens un xavo mono,
ben plegat, just i aixerit.
(Li tira amb gracia en el moment en que, havent entrat Gervasi, li cassa en l'aire.)

ESCENA VI

Els mateixos i SENYOR GERVASI

GERVASI Pero ve la criada a casa...
ASSUMP. ¡L'oncle!
PERET ¡El pare!
IGNASI Bò! ¡Tú aquí!
GERVASI La mestreça és a lo cuina,
i, com l'olla està bullint,
demana'l safrà a la moça
per posar-n'hi ella un pessic.
Pren el xavo amb la mà esquerra,

i, trovant-lo ja petit,
alsa aixís aquesta punta, *(Escarnint-lo.)*
desprès alsa aquesta aixís,
tomba'l plec de part de fòra,
gira l'altre que va a dins,
obra, mira, i veu sorpresa
que no n'hi ha ni un maravedís.
S'ecsaspera amb la minyona,
la minyona torna aquí,
els insults porten disputes,
les disputes porten crits,
vos el tira per la cara, *(I ell li tira.)*
tú t'espolses tot aixís, *(Perque ho fà.)*
i perts una parroquiana
perque'l xavo era esquifit.

ELS JOVES ¡Ja, ja, ja!
IGNASI Gervasi!
GERVASI Avaro!
IGNASI Doncs, ja ho vull ser.
GERVASI Per ço ho dic.
¡Tens de morî amb els punys closos!
IGNASI I tú amb la mà oberta aixís.
VEU FORA ¡A ral i a quarto! ¿Quí tria?
IGNASI Bò! ¿I això?
GERVASI Sí; a cân Felip
que plegan i fan subasta
aqui al devant, com t'he dit.
IGNASI ¿De debò?
GERVASI Bah! ¿I no ho sabies?
IGNASI ¿Veus què't deia? ¡Mai m'ho diu!
(Per Peret.)

ESCENA VII

Els mateixos i SENYOR VICENS

VICENS Què Déu vos dò molt bon dia.
TOTS Bon dia. *(Vicens mira'l rellotge.)*
IGNASI Tú ho podràs dir.
VICENS Les onze i deu... Desseguida.
GERVASI ¡Ja no tens temps!
VICENS ¡Jo ço aixís!
Ja sabeu que a mí m'agrada
ser puntual sempre; he sortit,

i, com que avui hem de veure'ns
per parlar si decidim
un cas que ara'ns interessa,
vos vinc a deixâ advertits
per quedar citats per l'hora
en que ho hem de decidir.

IGNASI Bé, mira... D'aqui una estona...
¿Te ve bé a tú?

GERVASI Sí. A mí, sí.

IGNASI Donques torna d'aqui un rato.
Vaig a l'Encant, i, en venint...

VICENS No estem per ratos ni rates.

IGNASI Però, home...

VICENS Ficso i precís.

IGNASI ¿Voleu mitja hora?

GERVASI Bé.

IGNASI *Bueno*.

VICENS Donques, a les dotze, aquí.

IGNASI ¿A les dotze en punt?

VICENS Em sembla
que prou clar que vos ho he dit:
Així que toquin les dotze...

GERVASI Nanc...

VICENS Això és.

GERVASI Nanc!

VICENS Tots aquí.

IGNASI Corrent.

VICENS Digues doncs. ¿Què deies?

IGNASI Que ell em diu escarransit
i no pensa que si canta,
com ara, els goig de Sant Prim.
ho dèu a que ha tingut sempre
la mà furadada.

PERET (Sí.
Furadada per tancar-la
quan hi havía els quartos dins.)

VICENS A tú'l que t'ha perdut sempre
és el que jo sempre dic.
Si enhorabona, en sent l'hora,
siguessis bé allò que's diu
com un rellotge d'arena,
puntual en tot i precís,
no't trovaríes, com ara,
cantant els goig de Sant Prim.
Però vas plantar botiga,
i obres un dia a les cinc,

l'endemá a tres quarts i quatre,
l'altre a les cinc i un i mig...
i, amb aquest desordre d'hores,
com per força ha de succeir,
te vas arruinâ en dos dies,
i ara bon goig si així vius.
¡La puntualitat, Gervasi!
Puntualitat. Creu-me a mí.
L'home que diu: a tal hora
i a tal altra pom pam pim,
o és ditxós, o bé, si al menos
no trova la ditxa aixís,
pot dir que sab a quin'hora
té'ls mals que l'han d'entristir.

GERVASI ¡Que ja és un conçol de tripes!

VICENS ¿Si ho és, dius? Diga'm-ho a mí.
Mira: a mí'm va passâ un dia
que havent de trovâ a les cinc
a un...

(Toca un toc en el rellotge de paret, i ell queda sorprès.)

Dos quarts; *hasta* la vista.

GERVASI Bé; però... ¿Què va succeir?

VICENS ¡Ja us ho contaré quan torni! *(Se'n va.)*

GERVASI ¡Qué puntual!

IGNASI Ah! Ell és així.

(I prenent barret i bastó, se'n va pel cantó oposat.)

ESCENA VIII

Els mateixos, menys els indicats

GERVASI ¡Ell el que és... un ximple encara
més gros que tú!

ASSUMP. Oncle!

GERVASI Nois,
no'm vingueu amb alegrois;
no estic per rès.

PERET Bò!

ASSUMP. ¡I ara!

GERVASI ¡Vès el ximple, amb la botiga!
Dir que per puntualitat ..

PERET ¡I bé, home!

GERVASI ¡Es que no és vritat!
i, no sent, no vull que es diga,

ASSUMP. Si ell ho diu...

GERVASI I ment quan parla.

Va ser desgracia, i veureu
que no és pel cuidado meu
que vaig haver de plegar-la.
Jo, veient que en Vicens, metge,
i aquest, plantat no's cuidaven
per rès de mí, i no's posaven
el que's diu cap pedra al fetge,
vaig arreplegar pinyó
de fadrí, i, siga com siga,
al fi vaig plantar botiga
de fideuer, al Padró
Una per llogar n'hi havía
que fos propia pel meu plan,
i jo'm vaig plantâ al devant
d'una altra fideuería.
Sembla que'ls va fer molt munt
el que la botiga meva
plantés jo devant la seva,
i això va fê un contrapunt.
La dòna: tretze són tretze,
l'home també; sempre aixíns;
i, allavors, els fideus fins
s'havíen posat a setze.
— Si'l matem, fem li la caixa,—
van pensar ells desseguidada:
—¡Tretretretré!—el nunci els crida,
i, de set-se, a qüinse els baixa.
Jo, que, per no deixam torce
en ma vida he mirat rê,
crido al nunci i—¡Treteté!..
Els fideus fins a catorse.—
Ell, per sostenir-se aixins,
ja fins la honra hi té empenyada:
—Trettetetè,—altra vegada,
i em fa a tret-se'ls fideus fins.
¡Jo que ho veig!—¡Trettetetè!!—
Doncs, si tú a tretse, jo a dotse.
Ell que ho veu... ¡Doncs tot s'esbotsa!
A onse, i...—¡Trettetetè!!—
Jo que si:—Treté—i a dèu;
ell que si:—Treté—i a nou;
jo que si:—Treté—i... Pf!—Prou,—
dic al nunci—no toquèu.—
Li faig caure la trompeta

del cop que li dono, plego,
si hi ha una unça l'arreplego,
deixo estar la botigueta,
i em varen dir molt després
que, quan jo vaig ésser fòra,
se va está'l nunci mitja hora
duhent a l'una mà els dinés,
assombrat com de pensar
si jo fora boig o sabi,
fent encara ¡pf! amb el llabi,
i els fideus fins a la ma.

ELS DOS ¡Ja, ja, ja, ja!

ASSUMP. ¡Doncs, a fè
que m'hauría agradat veureu-ho!

PERET I si ell ho diu ja pots creureu-ho.

GERVASI Jo no he mentit mai per rê.

PERET ¡Ah, no, no! (No més que un cop
cada vegada.)

GERVASI Però ara
anem al que convé encara,
perque'l perill ja es aprop.
Amb això, aquí, el primer
es que jo parli amb l'Assumpta.
Veste'n, es una pregunta,
i, de moment, no hi pots ser. *(Peret se'n va.)*

ESCENA IX

ASSUMPTA, *Senyor* GERVASI *i, al fi,* PERET *i* CRIADA 1.ª

GERVASI Assumpteta...

ASSUMP. Vagi dihent.

GERVASI Te tinc per bona minyona
i aprofito aquesta estona
per parlà amb tú francament.

ASSUMP. Digui.

GERVASI Ahi te van trovar
que en Peret la ma't besava:
jo ja sé que t'estimava;
van dir-mo i vaig perdonar.
Però quan vas quedar sola,
l'Ignasi, i també en Vicens,
que van venir tot correns,
¿què van dir-te?

ASSUMP. M'aconçola

de tot lo que va pasar
el fins que varen portar-se,
perque, en lloc de incomodar-se,
i reganyar-me i cridar,
al dir jo que era una broma
que ell em va fer com cosí,
es van convence i van dî
que un cusí'm farà anâ a Roma.

GERVASI (I bé, vaja, ja està vist:
de segur saben que es rica.)

ASSUMP. ¿Veja'm això com s'esplica?

GERVASI Per mí d'un modo molt trist.
Es que's tornan a pensar
que ja est rica, i, tal com feian
allavores que s'ho creian,
pels nois té volen pescar.

ASSUMP. ¿Pero còm, si justament
hi ha hagut tant males noticies?

GERVASI Quan ells aixi't fan caricies
i tant te estimen, no ment.

ASSUMP. I ho crec tot tal com ho diu,
perque'l seu sentî es aquest.

GERVASI ¿I tú estimas a'n Peret?

ASSUMP. Amb l'amor més pur i viu.

GERVASI ¡Si'l dexessis, per algú...
jo estic cert que's moriría!

ASSUMP. Ja sab que no, i ell se'n fía.

GERVASI (Per'quí's veu que estic segû.)

ASSUMP. I, ja que ara sols estem,
volía dir-li una cosa.

(Apareix Peret al taulell despaxant a una criada i jugant-hi.)

GERVASI Digas.

ASSUMP. Jo no sò gelosa,
per més que estimo en extrem,
però, tant i tant en fan,
que, a l'últim, em dona pena,
i jo he vist alguna escena
que m'ha incomodat bastant.

GERVASI ¡Una escena amb en Peret!

ASSUMP. Quan despatxa amb les minyones,
hi riu massa, i passa estones,
i això'm molesta un xiquet.

GERVASI No's passarà avui el dia
sense que li hagi advertit.

ASSUMP. Jo ja li hauría dit;

però, a mí, 'm rebaixaría,
i temo que 'm pot passar
que, si ell digne no's portés,
per molt que jo l'estimés,
l'aburría sens duptar.

GERVASI Fòra, doncs; no 'n parlem més
i tornem al nostre objecte.

CRIADA Estigui! *(Soroll de balances i rialles.)*

ASSUMP. Veu?

GERVASI En efecte.

ASSUMP. Doncs ja ho veu: renyi'l després.

GERVASI ¿I ha tornat l'Ignasi a dir-te
si't vols casâ amb el seu fill?

ASSUMP. Sí.

GERVASI Així ja aumenta'l perill
però no tens d'aflijir-te.
¿Don Pancho creus que vindrà?

CRIADA El punxaré.

ASSUMP. Veu? ¡Ja hi torna!
¡Si's punxen, ves com l'adorna!

GERVASI ¡Que's punxin! Deixa'ls estar
i contesta a ço que 't dic.
¿Dius que aviat Don Pancho vé?

ASSUMP. ¡No li he dit!

GERVASI Doncs jo hi seré
i encenc el foc enemic.
Tú no més recorda bé
que, si't parlen de casar-te,
primer morta que obligar-te.

ASSUMP. Això ja ho sab.

GERVASI I obraré.

ESCENA X

Els mateixos i DON PANCHO

PANCHO Senyors...

GERVASI Oh!

ASSUMP. Servir-lo.

GERVASI A fè
Don Panchito que ara creia...

PANCHO Senyoreta... *(Encaixant amb ella.)*

GERVASI *(Apart, a Assumpta.)* (Vés.)

PANCHO Com deia:
jo sempre als peus de vostè.

CRIADA ¡No vol està!
ASSUMP. *(Gelosa)* Amb son permís.
Veig que a fòra hi ha una vehîna...
GERVASI Sí... Li cremen la farina.
PANCHO ¡Ell sempre broma!
ASSUMP. Es així. *(Se'n va.)*
(I, a l'anar Assumpta al taulell, desapareixen ella, Peret i la Criada.

ESCENA XI

DON PANCHO *i* SENYOR GERVASI

PANCHO ¿Sab que té una nebodeta
que, per mí, val un Perú?
GERVASI No ho ha negat mai ningú,
és molt fina i molt discreta.
I m'alegra molt que amb ella
hagi així simpatisat
ja que, si aquí l'he citat,
és per millorar sa estrella.
PANCHO Si d'això que'm diu es tracta
disposi de mí i el méu:
jo, per fê'l benestar séu,
m'avinc a qualsevol pacte.
GERVASI Jo no sé si en Francisquet
li haurà mai contat sa historia;
mes jo tinc bona memoria
i li puc contâ un xiquet.
Com que ell era el més petit,
quan se'ns va morir el pare,
la Clara li feu de mare
al ser aquí recullit.
La Clara al fi 's va casar,
i en Quico, que l'estimava
pel molt bé que ella'l mimava,
va començar-se a anyorar.
Jo no'l podía tenir;
ella, perque era casada
i per sa sort desditxada,
va quedâ amb l'Ignasi aquí.
Molt mal vestit, mal menjat,
i això encara molt retret,
cansat de plorâ en secret
i de tant patir cansat,

va desapareixe un dia;
i vare'm saber després
que a la *cuenta,* uns mariners,
als qui ell tot ho contaría,
el van fer ser gat de mar,
perque fes de franc el viatge,
i, com hom que res l'empatxa,
a Amèrica va marxar.

PANCHO Exactament m'ha contat
ell el mateix que ara'm conta.

GERVASI Jo vaig tenî un' hora tonta
i hem va escapar, la vritat.

ESCENA XII

Els mateixos, ASSUMPTA *i* un Camàlic

ASSUMP. Amb el permís del senyor.

PANCHO Vostè és duenya, senyoreta.

ASSUMP. No; no més que una estoneta.

PANCHO (S'hi sembla com una flor
a un'altra flor d'una planta.)
(Assumpta va donant al camàlic el que diu.)

ASSUMP. Teniu: aquesta cadira,
aquest quadro, aquesta tira ..

PANCHO (La veig a n'ella i m'encanta.)

ASSUMP. Tots els llibres que he deixat
allí fòra, aquell sombrero,
i, sobre tot, el florero. *(I li dona.)*
¿Ho teniu bé? Més alçat.
(Ajudant-lo a que's col·loqui bé tot el que li ha donat.)

ASSUMP. Adeu siau. *(El camàlic se'n va.)*
(Gervasi fins ara ha anat seguint sorprés tot el joc.)

GERVASI Noia!

ASSUMP. ¿Què mana?

GERVASI ¿Per desâ això, en un moment,
no bastava l'aprenent?

ASSUMP. ¿L'aprenent? ¡Vaia un pampana!

GERVASI En fi, donques, tú mateixa.

ASSUMP. Dispensi si...,

PANCHO Senyoreta,
vostè no mana, decreta.

ASSUMP. Gracies. *(Se'n va saludant.)*

PANCHO De rê.

GERVASI *(Tornant a seure.)* Ah! Ja'ns deixa.

ESCENA XIII

DON PANCHO *i Senyor* GERVASI

PANCHO Doncs continuem nostra historia.
GERVASI ¿Recorda bé'l que he contat?
PANCHO No hi ha por; se m'ha grabat
punt per punt en la memoria.
GERVASI Ell, agrait a que la Clara
n'hagués conçolat sa pena,
ens enviava, per la nena,
diners, com fent-li de pare.
Tots llavors la van voler:
jo no ho vaig mai consentir;
i a casa la vaig tenir
fins que ja no vaig poder.
El noi va haver de deixar
per ço mateix la carrera;
jo no trovava manera
de poder-lo col·locar,
i, després de dî i de fer,
que fins vaig locar-me quasi,
vaig tornâ a parlâ a l'Ignasi
i va entrâ aquí d'adroguer.
I, com que de passionera
l'estar dos junts n'es llavô,
n'ha nascut una passió
que és, com ja veu, verdadera.
En això vostè ha vingut
i ha portat males noticies,
mes ells, veient sols albricies,
per cartes que ara han rebut,
s'han girat com una mitja,
i tots volen amparar-la
i tots dos volen salvar-la
per conçolar sa desditxa.
PANCHO I es perque's deu presumî,
que, sent rica, no'ls fa nosa.
GERVASI ¡Ah, Angela! Aquesta es la cosa;
vostè ara ha vingut amb mí.
Es que la saben molt llarga,
i, com tenen dos nois grans
que'ls volen fer capellans,
pensen que, si era una carga,

quan era pobra, la noia,
ara que no hi ha perills
perque es rica, és pels séus fills
una verdadera joia.

PANCHO ¿I els xicots voldràn...?

GERVASI ¡I alegres!
Ells per rê estàn compromesos.
Demà farà quatre mesos
que ja porten mitjes negres;
però, si ara surt la mossa,
axís com el girassol
gira sempre cap al sol,
ells giren cap a la bossa.

PANCHO ¿No és vritat que sembla increible
que hi hagi gent egoísta així? *(Intenció.)*

GERVASI ¡Fugi, home! Diguim-ho a mí.
Ho veig i em sembla impossible.

PANCHO Ja veurà.

GERVASI Digui.

PANCHO Veurà.
Vull cuidados evitar-li
i, com se diu, a parlar-li
vaig amb el cor a la mà.
Tement sens dùpte el que'm diu,
en Francisco, que vingués
me va dir i que observés,
per de tot sabê el motiu.
Pero al sortir jo d'allí.
i quan el paquet va dar-me,
amb afany va encarregar-me,
ans de posar-me en camí,
que un cas d'ell que jo sabía
no el contés mai a vostès,
fent-me jurar no dir'ls res
fins que ell ordre me'n daría.

GERVASI ¿Però no'm va dir vostè,
quan va venir, que era rica?

PANCHO Pero hi ha un secret que implica
que ara pobra puga sê.

GERVASI ¿Es dir que es pobra?

PANCHO Tampoc.

GERVASI ¡Donques si ho entenc que'm pelin!

PANCHO No s'amohinin ni 's recelin
i ho sabràn dintre de poc.
Com que a mí el pressentiment
em diu que ella serà rica,

pensi, per si això's complica,
en buscâ un acabament,
i, quan li diguin ells dos
que la volen pel noi séu,
vostè diu:—La vull pel méu,—
ja preparat pel que fos.

GERVASI ¡Mes, si després d'insistir,
ella es rica, ja coneix
quin paper fa'l que insisteix!

PANCHO Per res l'ha de fer patir.
Si surt rica i no hi vol rê
me la dóna per promesa,
i, si pobra, és cosa entesa,
se la queda i bona fè.

GERVASI (M'ha atrapat.)

PANCHO Vritat?

GERVASI ¡Ben dit!
Cregui que ara el meu gran gust
fóra que sigués ben pobra.

PANCHO Sí, senyô, i jo el crec de sobra.

GERVASI Perque si fós rica...

PANCHO Just.

GERVASI No vull que estigui més trista,
ni... Servir-lo. *(Busca el berret)*

PANCHO Passihobé.

GERVASI (Vaja; és rica i té de sê.)
Servidor. *(Encaixant i se'n va.)*

PANCHO I *hasta* la vista.

ESCENA XIV

DON PANCHO

¡Sembla impossible! ¡Quin cor!
¡Quins germans! ¡Quina familia!
¿Cóm Déu, que pot, no concilia
dins la familia l'amor?
Però el que dona moments
més amarcs i enguniosos
és que sers aixís monstruosos
siguen tant i tant freqüents.
¡Em sembla impossible! Amb tot
i que'm consta bé el del pare,
el de la pobreta Clara,
i el d'aquest pobre xicot

que, desesperat i trist
de veure que'ls seus germans
li déssin torments tant grans,
mai més per aquí s'ha vist,
em sembla que no pot ser
que ara aixi amb la noia passi,
i, per no duptar que's faci,
ara la prova en vull fer.
Prova de temps preparada
i per castigar'ls urdida.
Oh! ¡Ni que'm costi la vida
té d'ésser a cap portada!
¡Món infame! Tú tant sols
de que això passi tens culpa.
Si no déssis mai disculpa
a qui's nega a dar conçols;
si no diguessis encara;
—Oh! Si. ¡Miri'n si ha de sê
Don Pau un home de bé
que fins manté a n'al séu pare!
—¡Ves si és bon home Don Joan
que fins manté una germana!—
Admiració que, inhumana,
fa que ells facin el què fan.
¿De quan ensà ha de sê un mèrit
fer el que'l deber ordena?
Si amb més cor, se dés la pena
el món d'ésser més bon pèrit,
no passaría amb nosaltres
el que ara, amb cors inclements;
si es ric un sol dels parents
ja ho han de ésser tots els altres;
si té, un sol, pà, sa missió
ja és entre tots repartir-lo,
i això no es per enaltir-lo,
i això no el fa gran i bò,
i això, que, si pot, déu fer,
amb sê alabat no's concilia,
perque, el fer bé a la familia,
no és mèrit mai, és deber.

ESCENA XV

DON PANCHO *i* ASSUMPTA

ASSUMP. ¿I doncs, Don Pancho?
PANCHO Assumpteta.
ASSUMP. ¿No'm vol fê un xic de visita?
PANCHO Si tant amable m'invita
podrem parlâ una estoneta.
ASSUMP. I, de la franquesa usant
que la simpatía em dona,
jo pasarè aquesta estona
fent vores, i senyalant
aquets quatre mocadors
que tinc aquí de batista.
PANCHO I dient-me a mí perque trista,
no'm vol contâ els séus dolors.
ASSUMP. ¿Jo trista? Bò! *(Enfilant l'agulla.)*
PANCHO ¿Si'm pert? *(I li enfila.)*
ASSUMP. Gracies, Ai!
(L'ha presa, ha cusit i s'embulla el fil.)
PANCHO Què?
ASSUMP. *(Desembullant-ho.)* Que s'embulla.
PANCHO (Ja hem posat fil a l'agulla.)
ASSUMP. ¿Doncs em veu trista?
PANCHO Un xiquet.
ASSUMP. No ho cregui; es certa espressió
que tinc...
PANCHO Per mí dolorosa.
Digui, Assumpteta. ¿Es ditxosa?
ASSUMP. ¿Li haig de ser franca?
PANCHO Sí.
ASSUMP. No.
Òrfana de pare i mare,
i per parents recullida,
si res amargués ma vida,
¿no basta quan li dic ara?
PANCHO D'això parlar-li volía...
¿Vostè a n'en Peret du amor?
ASSUMP. Temo que'l porto a n'al cor.
PANCHO Doncs, jo, avans, m'hi pensaría.
Ans d'entregar un cor lleal
deu pels perills preparar-se.
ASSUMP. Ai! *(Perque 's punxa.)*

PANCHO Com si no vol punxar-se
deu cusir sempre amb didal *(I li dóna.)*
ASSUMP. Gracies. ¿Vol dir que'n Peret...?
PANCHO Vegi i visqui preparada.
ASSUMP. L'observaré.
PAMCHO Està avisada
si bé guardant-me'l secret.
ASSUMP. Tot queda aquí entre nosaltres.
PANCHO I si aquí, en aquesta terra,
el desengay li fés guerra
¿li plauría veure'n d'altres?
ASSUMP. ¿Altres què?
PANCHO Altres països.
Amèrica per exemple.
La il'lusió té allà'l séu temple;
alli els grans cors son felissos.
Rius que, com cintes de plata,
sota un toldo de vert corren,
estrelles que no s'esborren
fins que ix un sol d'escarlata,
boscos, on no hi pot entrar,
per l'espessor del fullatge...
¡Naturalesa salvatge
on tot porta a poetisar!
Deixant el séu plor aquí,
com en la platxa la onada
deixa l'arena espurnada,
¿li plauría viure allí?
Unit a un altre el seu cor,
unida a un'altra sa vida;
sobre un amor, mort, mentida,
naixent, viu, veritat l'amor...
¿Li plauría?
ASSUMP. Ai! *(Reparant en el que diu.)*
PANCHO Què?
ASSUMP. Que'm creia
brodâ aquest mocador meu,
i he brodat, sens pensâ, al seu
el meu nom. *(Estudiar la situació.)*
PANCHO I amb goig ho veia.
ASSUMP. ¿Ho veia i no m'ho ha avisat?
PANCHO Per veure els dos noms units.
ASSUMP. Guardi'ls ja que estàn escrits, *(Donant-li.)*
PANCHO Gracies. *(Guardant-lo amb efusió.)*
ASSUMP. (¡Què sento!)
PANCHO Es vritat.

ESCENA XVI

Els mateixos i Senyor Ignasi

Ignasi — ¡Oh, oh! ¿Es vostè, Don Panchito?
Pancho — Oh! El senyô Ignasi; ¿què tal?
Ignasi — Psé! Ja ho veu: ni bé ni mal.
Pancho — Ja és tot quant jo necessito.
Ignasi — Veu? *(Ensenyant el que indica.)*
Pancho — Què?
Assump. — Bò! *(Enfadada.)*
Pancho — ¿Ja s'ha firat?
Ignasi — Sí... Una grossa de sibelles.
Pancho — ¡I rovellades i velles!
¿Què vol fer-ne?
Ignasi — Bé; és vritat,
no poden servir; però...
¿Sabs quant em costen?
Assump. — ¡Fugi, home!
¡Ni fet exprés i per broma
s'ha vist mai res com això!
Ignasi — Doncs no mes costen un quarto.
Vaja! ¿Les faríes tú
per un quarto?
Pancho — *(Rient.)* ¡Ben segû!
Assump. — Però per ço mai m'aparto
de dir-li que no vé o rê
comprar coses que fan nosa.

(Ignasi treu amb gran cuidado un paper embolicat.)

Ignasi — Vejam, doncs...
Assump. — Qué?
Pancho — *(Ja rient.)* ¿Un'altra cosa?
Ignasi — ¿Que no hi trovarà un perquè?
Assump. — ¿Què és això.
Pancho — Mitenes?
Assump. — *(Examinant-los.)* Guants?
Ignasi — De cabretilla.
Pancho — I sencera.
Ignasi — Son nous flamant.
Assump. — Veu? Això
ja pot servir. Quan ès bò
jo li alabo la primera.
¿Quan se'n ha fet.
Ignasi — ¿Quan diràs?

ASSUMP. Oh! Jo...
IGNASI I bé, dòna, una dita.
ASSUMP. Tots son blancs.
IGNASI Oh! Això no *quita*.
En tot trovas un sis o as.
ASSUMP. ¿Quatre rals?
IGNASI Baixa.
PANCHO ¿Quants n'hi ha?
¡Per no valê una pesseta!...
ASSUMP. Potsê és que hi ha alguna taqueta.
IGNASI No n'hi ha cap.
ASSUMP. Tres?
IGNASI Avall.
ASSUMP. Ca!
IGNASI Jo m'ho he pensat que ho diríes.
¡Vint i un quarto!
ASSUMP. ¿Què diu, home?
PANCHO Si que es donat
ASSUMP. ¡Sembla broma!
PANCHO ¿I n'hi ha?...
IGNASI Vint. ¡Ves si'ls faríes?
bons botons, pell de la terra,
ben cusit, blanc excel·lent...
No més hi ha un inconvenient.
ELS DOS Què?
IGNASI Que son de la mà esquerra.
PANCHO Ja, ja, ja!! Tots? *(Esclatant la rialla.)*
IGNASI Sí.
ASSUMP. Ja!
IGNASI ¿I què?
Trovo un dia els de la dreta
i tinc, per una pesseta,
vint parells com qui diu rê.
ASSUMP. ¡Ai, Vagi allà en nom de Déu!
PANCHO Ai! ¡M'ha fet trencar de riure!

(I se'n van cada hú per distinta porta i rient a més no poder.)

ESCENA XVII

SENYOR IGNASI, SENYOR GERVASI *i* SENYOR VICENS

(Per l'ordre que's vagin indicant,)

IGNASI Quant veuràn si sé de viure
és quant veuràn l'acert meu.
Si en allò que m'ha contat
el dels mobles hi ha certesa,
els tinc de dâ una sorpresa...
(I recordant-se del florero i el demés, ho busca.)
Ah! Ja veig que ho ha desat.

GERVASI Bé és prou estrany que en Vicens
no sigui ja aquí. *(Entrant.)*

IGNASI No encara;
però en sent les dotze... *(Toquen.)*

GERVASI Ara.

VICENS Ja soc aquí. *(Entrant de repent)*

IGNASI Aquí'ls tens.

GERVASI ¡Si que's la puntualitat
portada a l'extrem!

VICENS ¡Ah, sí!
Ja ho sabèu, jo soc així;
sô'l rellotge del vehinat.

GERVASI Vaja, doncs; vinguen cadires.

VICENS Vinguen.

GERVASI Seiem?

IGNASI Doncs seiem.

VICENS Les dotze i tres. *(Mirant el rellotge.)*

IGNASI Ja?

VICENS Cuitem.

GERVASI Sempre't falta temps i mires.

VICENS Doncs és el cas que jo aquí
he volgut avui reunir-vos
per dir-vos el que dec dir-vos
que vaig determinâ ahî.

IGNASI També ho volía fer jo
per ço que tú has indicat.

GERVASI També'l mateix jo he pensat
al tenir la reunió.

(Pauses i mirades que expressin la sorpresa amb que cada hú veu que'ls altres pensin com ell.)

VICENS Jo tinc un noi.

IGNASI I jo un altre.

GERVASI I jo un altre.
VICENS *(Després del dit.)* Bé... Corrent.
IGNASI Bé, ell per ço que vagi dient.
GERVASI Vaja! ¡No'n calía d'altre!
VICENS Doncs dic, i vaig a acabar
tant aviat com pogueu creure.
El noi l'Assumpta va veure;
vista, se'n va enamorar;
i com sa mare'ns va fê
marmessors d'aquesta joia,
vinc i us demano la noia.
IGNASI I jo també.
GERVASI I jo també. *(Pausa.)*
VICENS ¿No la trèieu ahî'l dos?
GERVASI ¿I tú?
VICENS Jo... M'he rapensat.
IGNASI Com jo, sols per caritat.
GERVASI Com jo, tant sols pel que fós.
VICENS ¡Mirèu que ja és per demés!
GERVASI Tú'l teu ja'l fas capellà.
VICENS Més, si's casa, no ho serà.
IGNASI Com el meu que ja no ho és.
GERVASI Com el meu la vol per ço. *(Pausa.)*
VICENS Ja veièu que, sent tant pobra
ho faig per fê una bona obra.
IGNASI Igual que jo.
GERVASI Igual que jo.
VICENS ¿Qué us volèu burlar de mí?
(Alçant-se furiós, en el qual l'imiten els altres)
IGNASI ¡Vosaltres volèu burlar-vos!
GERVASI ¡Vosaltres volèu mofar-vos!
VICENS Donques tot s'acaba aquí.
¡O'm donèu la noia, o plet!
GERVASI Tant com vulgas.
IGNASI Donques jo,
o la noia, o citació.
GERVASI Donques jo sô'l que hi té dret.
VICENS Jo encare mai me l'he treta
de casa com a perduda...
IGNASI Perque mai te li has tinguda.
VICENS Perque la veig més distreta.
IGNASI ¡Ja ho crec! ¡Ara que fa goig
i la veièu educada
i neteta i endreçada!
¡Ja'm podríeu ben dir boig!
GERVASI Veus? ¡I ahî jurava que era

el més tonto i més deixat!

IGNASI Perque ahî ho deia enfadat.

VICENS Perque avui té una fal·lera.

IGNASI Vosaltres si que portèu
una segona intenció.

GERVASI Deume-la i veurèu com no.

VICENS Deume-la a mí i ho veurèu.

GERVASI Jo era'l que la mantenía
quant ni un maravedís cobrava.

VICENS Però també ¿còm estaba?

IGNASI Patint gana nit i dia.

GERVASI Menjant més que no ara amb tú.
Tú ara aquí, per ella, cobres
renda i capital de sobres,
perque estiga com ningú;
i donant-li mil quimeres,
i sabent que ella ho volía,
ni sols l'has portada un dia
a veure un rato les feres.
Li fas cada any un vestit,
l'aborreixes i la canses
donant-li bledes amb panses
i bacallà dia i nit,
i, amb els diners que té ella
per un vestit vert o blau,
tú hi fas negoci amb cacau
i nou noscada i canyella.
Li fas endressar les eines,
l'atrafegues com un ase,
i, amb ella, no tens a casa
ni dòna per fer les feines.
I, si en Francisquet li envia
un lloro o una cotorra,
tú li envíes a la porra
per no mantenir-li un dia.
¡No ho desmenteixi's, que's cert!
¡No ho negui's, buscant sargates!
Per no dâ'ls sigrons, li mates
els lloros amb julivert.

VICENS Ah! Bé... Sí... Veus? Ho endevina.
Tú vas fer-li amb el llorito.

GERVASI El lloro i el *periquito*.

IGNASI Veurèu: Va sê ella padrina,
com sabèu, de confirmar,
i una vegada donada
pel bisbe la bofetada,

per mí, ja vaig acabar.
Però tú ets el seu padrí
de batejâ, i, fins al dia,
vès quina galantería
li has portat mai fins aquí.
Jo, si passant per l'Encant,
he vist mai una arracada
vella o bé desapariada,
ja li he portada a l'instant.
Diràs que no li ha servit;
però sempre és més que res,
i això fa que, de tots tres,
siga'l que més m'hi he lluit.
Amb seda a les orelletes
mai va dû anelletes d'or;
la vau calçâ, i sense cor,
mai li vas dar sabatetes.
Venint els reis, com jo sé,
pels plors que hi va havê i sargata,
li vas posâ a la sabata
el compte del sabatê.
Van venî'ls rams, com esplico,
Pasqua de Ressurrecció,
i mai palma ni palmó,
i mai ni mona ni mico.
I per ço'l didot, en Blai,
diu, quant la mona't vé a treure,
que li has dada d'ous... per beure
perque no'ls ha vistos mai.
I per ço, al veure't aquí,
fent-me càrreg com aqueixos,
tú, que ni a tirar pà al peixos
l'has duta, sent-li padrí,
et diré ben net i clar
que tens un cor, ja que enraones,
més dur que 'ls ous de les mones
que encara li has de donar.

GERVASI ¿Has sentit, Vicens?

VICENS Bé... sí...
Tú, com padrí, vas faltar-li.

GERVASI ¡Doncs perque no vens tú a dar-li!

VICENS ¡Ei, tú, ep!... Cuidado amb mí.
Fins ara no m'he ficat
en res del que heu dit vosaltres,
perque, això, vist per nosaltres,
sempre ha sigut delicat.

¿Qué havèu vist situació
potser mai més compromesa?
Pensa-ho, i, amb delicadesa,
vejam com t'ixes d'això.
Jo, sent-li oncle solament,
tú padrí de batejar,
ta muller de confirmar...
Vejam: ¿Quí té atreviment?
Jo pensava amb tota calma:
—Ja que cap dels dos li dona
ni la palma ni la mona,
dem-li la mona i la palma.
Però... ¿I si un se m'agravía?

IGNASI No; no m'hauría agraviat.

GERVASI Ni jo tampoc, la vritat.

VICENS ¡Bé; però jo no ho sabía!
Veurèu ara que m'ho heu dit.

GERVASI ¡Ara que no ho necessita!

VICENS Doncs que torni a ser petita
i li dono tot seguit.
I, per fòra raons, jo ho *corto*
pel cantó més perillós;
Moriu-vos vosaltres dos
i ja veurèu com m'hi porto.

GERVASI Ah! ¿Si'ns morim ho veurem?

VICENS Veurèu si és o no vritat,
i ademés, jo no he faltat.

IGNASI Com nosaltres perdonem.

VICENS Un sol cop que li he promès.
—A les tres vindré a buscar-te
per anâ allà a acompanyar-te,—
jo he sigut aquí a les tres.

IGNASI Bé; ja veurèu...

GERVASI Sí.

IGNASI Això fóra
la cançó de l'enfadós.
¿Què volèu vosaltres dos?

GERVASI Casâ al noi que s'enamora.

VICENS Jo també: casâ al xicot.

IGNASI Com que ho temía i ja ho veia,
me la quedo jo, com feia
l'apotecari d'Olot.

GERVASI ¿Què feia?

IGNASI Que, preu per preu,
prenía ell la medicina.

VICENS Doncs hi haurà una serracina.

GERVASI I s'hi té de casâ 'l meu.
IGNASI El meu.
VICENS El meu.
GERVASI Ho veurem.
IGNASI Doncs a veure-ho. *(Anant-se'n tots.)*
VICENS A probar-ho.

ESCENA XVIII

Els mateixos i DON PANCHO

PANCHO Que Déu els guard.
TOTS *(Transició, dissimulant.)* Oh!
VICENS («Mio caro.»)
PAMCHO ¿Anaven potsê a sortir?
(Perque'ls veu que tots havien près berrets i bastons.)
VICENS Venint vostè, de cap modo.
PANCHO Els diría, si incomodo,
que tornaría a venir,
però és tant interessant
pels tres el que tinc que dir-los,
que, pel què pot convenir-los,
no he vacilat un instant.
GERVASI ¡Vol callâ! Acostèu cadires.
IGNASI Vaja! ¡No faltava més!
PANCHO Seiem-hi doncs.
VICENS Ah! Això és.
PANCHO Jo vaig venî aquí amb dos mires.
La primera, per viatjar
i per tornâ a veure Espanya;
i, l'altra, per portâ amb manya
cert encàrreg que'm van dar.
¿Vostès, no havent sortit mai
de dins de la terra ibèrica,
no sabràn res de l'Amèrica?
IGNASI Que hi ha cocos.
VICENS, GERVASI (Bò.)
PANCHO Oh! Cocos rai.
Cocos, plata, els cafetals,
cacau, campetxo, la canya
que 'ns dú una riquessa a Espanya,
en sucre, fruits, colonial,
mines d'or i quan produeix

l'immens trasbals que a n'al dia
per l' esplèndit agovía
al qui'l comerç no coneix,
trobarà allí qui per pena
el cristall del mar gran passi,
com se trova un florit oassi
al mig d'un desert d'arena.
Allà en Francisquet va anar;
ens va'm fê amics desseguida,
i, guanyant-nos, junts, la vida,
més l'amistat va aumentar.
I treballant, sempre amics,
i anant junts tots dos a una,
no va'm fê una gran fortuna...

GERVASI Bé!...

PANCHO Però ens vare'm fer rics.
Un cop rics, a fê'l senyor,
i a lluhí molt i a passâ'l rato;
ell se fa fer fê'l retrato
que estava que ni un *milord*.

VICENS Mirise'l!

(Treient tots, de les carteres, fotografies que examinen.)

PANCHO Sí!

VICENS Aquest va éssa
el primer que ell ens va enviar.

PANCHO Sí! Si'ns feie'm retratar...
Com que ara això's fa depressa.
Ell, per enviar-lo a vostès,
i jo, amb el mateix afany,
pels meus parents, cada any
ens en feiem dos o tres.

VICENS ¿I deia? *(Ja impacient.)*

PANCHO Sí; amics, un dia
em va contar a l'Havana
que aquí la seva germana
molt pobra i viuda, patía;
que quan ell orfe quedà
li havía fet de mare ella,
i que, sent ell ric, sa estrella
volía amb or aliviâ.
Va morî ella, i aquest plan
per la filla ara servía,
quant, tot d'una, sab un dia
un cas... que'l va omplî d'espant.

GERVASI ¿Alguna desgracia? *(Gran ansietat en tots.)*

PANCHO Sí.

IGNASI ¿Doncs còm diantre no ho va escriure?
VICENS Oh! Bé, escriure... Tú 'm fas riure.
IGNASI ¿Això't fa riure?
VICENS Vull dî...
PANCHO Tenía tots els diners
en una casa molt forta
de banca, a casa'n Laporta,
un comerciant dels primers.
Per sort jo vaig retirar
el meus, feia una setmana,
quant, rebem carta a la Havana,
i la casa... va quebrar.
GERVASI ¿Què diu ara? *(Assombro general.)*
PANCHO Sols el que és.
VICENS ¿Doncs que no ho sabía veure?
IGNASI ¡I es clâ! Els havía de treure
ans que la casa quebrés.!
PANCHO Volía fer-ho; més jo conto
que no va trovar manera.
IGNASI ¡El ximple!¡
GERVASI ¡El tonto!
VICENS ¡Si ho era!
PANCHO (Com que ja és pobre, ja és tonto.)
VICENS ¿No us recordèu que aquí mai
arribava a casa a l'hora?
PANCHO Va sê un desacert que'l plora,
durant-li encara l'esglai.
Llavors jo, apunt de marxar,
vaig veure'l:—Pancho,—em va dir,—
si axió'm fa exhalâ un sorpir
va a Espanya, crusant el mar.
Porta-hi ara aquest paquet,
que's tot el que avui em queda,
i, mentres se desenreda,
tenint amb la casa un plet,
el veure si al fi això alcança
o no a tot el capital,
calla allí aquest cas fatal
que mata avui ma esperança.
Jo tot això vaig callar,
puntual l'encàrreg vaig fer:
avui m'ha dut el carter
tot el correu d'Ultramar,
en ell llegeixo sorprès
l'ordre que'ls faig manifesta,
i, entre ell, veig la carta aquesta

en que'ls ho deu dî a vostès.

(Dona una carta a Ignasi que, com els altres, ha quedat fret de sorpresa.)

IGNASI Té, té; si la vols llegir... *(Dant-la a Vicens.)*

VICENS No, no, no; ja pots llegir-la.
(Dant-li a Gervasi.)

GERVASI No, no; si vols recullir-la. .
(Deixant-la a la taula.)

PANCHO Això és quant els tinc que dir.
I, mentre ho pensen els tres,
com que li escric, res em costa;
s'ho parlen, i la resposta
puc tornar-li de vostès.
(I se'n va deixant-los com estàtues.)

ESCENA XIX

SENYOR GERVASI, DON VICENS *i* SENYOR IGNASI

VICENS (Jo he quedat fet una estaca.)

GERVASI (A'n'a mí m'ha deixat blau.)

IGNASI (Jo estic que ni tindré esma
per tornar demà a l'Encant.)

VICENS (¡Una fortuna tant grossa
com li anava a pertocar!)

GERVASI Un dot com el que tenía
si ara tot li hagués deixat!)

IGNASI (¡Vés qui no li feia treure
un dia avans de quebrar!) *(Pausa.)*

VICENS ¿I amb això que ell va enviar ara
deu tenir l'Assumpta...

IGNASI Ca!
Unes dos pessetes diaries.

GERVASI No menjarà gaires talls.

IGNASI Ventura que ¡pobra noia!
havent-se 'n enamorat
el teu fill, podràn encara,
amb el que tú tens, passar.

VICENS No, perque, amb aquesta estona,
ho he anat reflexionant,
i, una vegada que tú
l'has tinguda aquí i ha estat
quasi sempre a casa teva,
trovo que és molt natural

que siga'l teu qui s'hi casi.
GERVASI Ah! Sí; és el més ben pensat.
IGNASI Ca! ¿I tú vols que jo permeti
que'l teu se't vagi anyorant
d'estimar-la, i que se't mori
perque no l'haguem casat?
Ah! Això no; de cap manera...
Estimo massa a la sang.
VICENS No, senyor, no... de cap modo;
no ho puc permetre.
IGNASI ¡Ai carat!
¡Mira que o sinó en Gervasi
la pren pel seu!
GERVASI *(Espantat.)* Jo!
IGNASI Bah!
GERVASI Ca!
¿Jo vols que sabent que'l d'ell
i'l teu, segons heu contat,
la estimen tant, mai permeti
que no s'hi puguen casar?
¡Déu me'n guard! De cap manera.
Mai d'en Gervasi es dirà
que per dur la ditxa a casa
l'ha treta del del costat.
IGNASI (¡Jo't toc que la saben llarga!)
GERVASI (¿A mí'm volèu agafar?)
VICENS (Aquests se pensen que dormo.)
(Assumpta ha sortit escoltant els últims versos, amb la mantellina a braç.)

ESCENA XX

Els mateixos i ASSUMPTA; *després* PERET, *i, al fi,* DON PANCHO

ASSUMP. Oncle... *(Dirigint-se a Gervasi.)*
GERVASI Vaig aquí al tombant. *(Se'n va.)*
ASSUMP. ¿I vostè? *(A Ignasi.)*
VEU FÒRA Pintes i vanos;
¡trièu i remenèu, a ral!
IGNASI. Ah! El del catre. Torno *luego.* *(Se'n va.)*
ASSUMP. Vostè... *(A Vicens. Toquen les dues.)*
VICENS Les dues. Me'n vaig. *(Se'n va.)*

ASSUMP. Oh! Peret! *(Peret surt.)*
PERET No, que'm demanen
i me'n vaig a despatxar. *(Se'n va.)*
ASSUMP. Oh! ¿Quina esperança'm queda?
¡Fins ell em deixa!... Me'n vaig.
PANCHO No. *(Apareixent i detenint-la.)*
ASSUMP. ¡Don Pancho!
PANCHO Quedi's, cregui'm
i avui tot queda arreglat.

FI DE L'ACTE SEGON

ACTE TERCER

La mateixa decoració

ESCENA PRIMERA

SENYOR IGNASI *i un aprenent*

(L'aprenent mira a totes parts per a cerciorar-se de que està sol, i, després, va de puntetes al calaix a on roba quartos, fins que Ignasi, que ja l'espiava, l'agafa per sorpresa.)

APREN. Ah!

IGNASI T'he trovat infraganti.
¡Lladre de casa! Ja't tinc.
(L'aprenent pega embransida per a fugir.)
Psit! Alto: no facis bromes,
ni't pensis voler fugir.
Ja veuràs: dues cadires.

(Va a buscar-les i fa el que'ls versos indiquen, sempre amb el xicot agafat per l'orella.)

Jo m'assento; seu aquí
i vés esquitxant els quartos
fins l'últim marvedís.
¿Què has près?

APREN. Rê.

IGNASI Rê? ¿Doncs que't penses
perque't tinc l'orella aixís
que donem lliçó de solfa?
Rê? Ja veuràs... M'hi convinc.

Dòl *(Cantant i estirant-li l'orella.)*

APREN. Ai!

IGNASI Aboca la moma

(L'aprenent li dona un grapat de quartos. Aquesta escena ha de ser molt ben feta. Mirades de l'aprenent, embransides per fugir, temor, etc.)

¿I no'm tens res més que dir?
No? Rè!

APREN. Ai! *(I va donant quartos.)*

IGNASI Mi! Mes depressa.
No? Doncs espera't un xiç.
Com aquell de la virolla:
fa sol la si do re mi.

APREN. ¡Ai, ai, ai!

IGNASI Vejam? Sí: ara
no't queda ni un maravedís
(¿Què faig? Si crido i l'agafen
va a la presó tot seguit
i formo part de la causa,
i, com que 'm tenen per ric,
tot són gastos i molesties
i jutges.. Val més que 'ns lluím.)
¡Ja ho veus! Ara aquí un altre amo
que no sigués compassiu
et feia anar a un presiri
potser per quinze anys o vint.

ESCENA II

Els mateixos i ASSUMPTA

ASSUMP. ¿Què diu ara?

IGNASI I perque aquesta
no'm diga, com sempre'm diu,
que jo ço sols un egoista.
surt de casa tot seguit:
i vés que'l que ha passat ara
té puga servir d'avís. *(L'aprenent se'n va.)*

ASSUMP. Però bé ¿què és el que passa?

IGNASI El que jo ja havía dit:
obra'l calaix i l'atrapo
al punt de pendre'l pistrinc.

ASSUMP. Bé; ja és el que jo'm pensava.
Es molt natural.

IGNASI — Bé.
ASSUMP. — Sí.
Es molt natural; ho deia
i ho dic ara com ho he dit.
Si vostè predica sempre
que un sols deu mirar per si
i que pe'l seu egoisme
mai res el deu detenir,
¿què te d'estrany que sols faci
al seu voltant desagrahits?
¿Si planta esqueix d'etzabara,
com vol héure llesamins?
¿Creu potser que amb tothom passa
com amb en Peret i amb mi
que quant més desdeny predica
més carinyo li tenim?
Vostè ha dit:—Quan te convinga
gratitut dona a l' olvit—
i ell, que li han convingut quartos,
el roba olvidant-lo axís.
Vostè ha dit:—No miris medi
si es per arribà als teus fins,—
i ell, veu que'l medi es robar-lo,
i el roba per anâ al fi.
No fà molt vaig llegî un qüento
que ho esplica així ben sencill.
Vagi allà on respongui un eco
i entendrà quant jo li dic.
Cridi a l'eco «¡Jo t'estimo!»
i «¡Jo t'estimo!» li diu.
Cridi a l'eco «¡Vil i lladre!»
i ell contesta «¡Lladre i vil!»
Sempre com la veu i l'eco
ha sigut el món per mi.
Si amor crida, amor contesta;
si crim crida, crida crim.
Cridi, doncs, amor, si l'eco
vol que li contesti axís;
mes si ingratitut contesta,
per que avans vostè li ha dit,
no se'n queixi quant li passi,
pàssis-s'ho si'l fà sufrir,
sufrèixi-ho, si'l martiritza,
i martiritzat axís,
queixi's, si acàs vol queixar-se
de que'l món li siga vil,

sempre de la veu que ho crida,
mai de l'eco que li diu.

IGNASI ¿Has acabat?

ASSUMP. Si.

IGNASI Doncs ara
entro jo a ajudar-te un xic,
dient que... quant vulgas ficar-te
allà on no hi tens compromís,
cuida't de tu i no't propassis
d'allà on la prudencia 't diu.

ASSUMP. Oncle! *(Ofesa)*

IGNASI (Ja es cert: com més pobres
més orgullosos.)

ASSUMP. Jo he dit
el que sentia.

IGNASI (Ventura
que avui tot s'acaba aqui)
(El d'ella, allò d'aquells fondos
que a càn Perera tenim...
Sort que'ns ho salva Don Pancho.
¿I en Vicens?... Li vaig a dir.)
Si torna algú a demanar-me,
digas que d'aqui un quart vinc.

ESCENA III

ASSUMPTA

Oh! *Aprended, flores, de mi
lo que va de ayer a hoy.*
Ahî, rica, pe'l sêu noi
valia jo un Potossí.
Avui, que ja com ahî,
no ofereixo grans promeses,
amb desprecis i rareses
insultarà'l meu dolor,
puix, per ell, baixa l'amor
tant com baixen les riqueses.
¿Es rica? Si que és hermosa.
¿Es rica? Si que és honrada.
¿Es rica? Es molt endressada.
¿Es rica? Si que és curiosa.
¿Ara és pobra? Fastigosa!
¿Què's creu que vinc de Sant Boi?

¿A on s'ha vist volé'l meu noi
quant ni menos sab cusî?
Aprended, flores, de mi
lo que va de ayer a hoy.
Ahî, rica, era bonica;
avui, pobre, ja no ho sô;
rica, ahî, era'l millô;
avui, pobra..., no só rica.
I com que això sols implica,
per ells el que'm fà procés,
si pe'ls mils que jo tingués
em daven els *visto-buenos*,
per cada mil duros menos
bé tindré un defecte més.

ESCENA IV

ASSUMPTA, SENYOR VICENS *i desprès* DON PANCHO

VICENS ¿Ton oncle?
ASSUMP. Diu que l'esperi
i que torna d'aqui un quart.
VICENS Oh! Un quart no podré esperar-lo.
ASSUMP. Es que no ha d'esperar tant.
VICENS Si no es aqui aixis que toqui,
jo'l planto en sec i me'n vaig.
ASSUMP. Vostè dirà.
VICENS Do'm el Brusi
que'l llegirem mentrestant.
(Ella li dona un diari.)
¡El Brusi! Això no es el Brusi.
ASSUMP. Bé ¡I per ço's té d'enfadar? *(Li cambia)*
VICENS (Sols per bleda mereixía
tot lo que li està passant.) *(Sèu i llegeix.)*
ASSUMP. (També allò mateix que l'altre;
el baròmetro ha baixat.
PANCHO ¿El senyô Ignasi?
(Entra i và à saludar amable à Assumpta, quan. tot plegat, veient a Don Vicens, li parla secament.)
ASSUMP. Oh! ¡Don Pancho!
PANCHO ¿El senyô Ignasi?
ASSUMP. *(Sorpresa)* (¡Ai, ai!
¡Ell també! ¡Reina dels Angels!
Es el desengany més gran)
PANCHO ¿No'l podré veure una estona?
ASSUMP. Serà aquí d'aqui mig quart:

si vol sèure i esperar-lo...

PANCHO Doncs l'esperaré un instant.
Servidor. *(S'assenta i llegeix el diari.)*

VICENS *Muy Señor mio.*

PANCHO ¡Si que hi ha diaris!

VICENS Bastants.
(Sembla que, d'ensà que es pobre,
ja no hi està tant galan.)

ASSUMP. (¡Oh, Peret, quant més hi penso
més comprenc el que tú vals!)

(Ella's posa a retallar cargolillos. Toca un quart.)

VICENS ¡Dos quarts! Diguèu que fins ara
l'hi estat sol aquí esperant.

ASSUMP. ¡Miris que vé desseguida!

VICENS Perque no torna puntual. *(Se'n và.)*

ESCENA V

DON PANCHO, ASSUMPTA *i* SENYOR IGNASI

IGNASI ¿Que ha vingût en Vicens? *(Correnta.)*

ASSUMP. Ara.
Cuiti... encara'l trobarà.

IGNASI Pero ¿no t'he dit?... Servir-lo.
(Reparant en Don Pancho i aquest en ell.)

PANCHO Servidor.

IGNASI ¿No t'he manat
que li diguessis que fòra
aqui casa al cap de un quart?

ASSUMP. ¡Si li he dit!

IGNASI ¿Doncs per què es fòra?

ASSUMP Perque, al moment que ha tocat
se'n và dient que és impossible
esperar-se ni un instant.

IGNASI ¡Mira... Quan vos veig tant tontos!...

ASSUMP. El senyor ho ha presenciat
i ha vist si...

PANCHO Jo l'esperava
perque amb vostè vull parlar
i, realment, he vist la pressa
amb que ell d'aqui se n'ha anat.
Pero ja que podem ara...

IGNASI Dispensi'm, ho tinc molt tard
i haig de veure a n'aquest diable...

Ja ho sap vostè; es per'quell cas *(Marcat.)*
PANCHO Ah! ¿I no l'advertit encara?
IGNASI Per ço ara l'estic buscant
que... Llegeixi: ¿Vol un diari? *(El busca.)*
PANCHO Ja'l tinc, ja.
IGNASI (Vejam en Mas
si'm diu a on podré trovar-lo.)
¡Ditxosa puntualitat!
Mirèu que es molta mania!
Si acàs, torno d'aqui un quart.
(Se'n anava i torna endarrera, traient-se coses.)
Té, guarda 'm aquestes llimes,
que ara he comprat a l'Encant *(Se'n và.)*

ESCENA VI

DON PANCHO, ASSUMPTA, *i* PERET

ASSUMP. (¿Que és el que deurà passar?
(I desa en un calaix el que li ha dat son oncle.)
PANCHO (Massa'ls ho esplicarà algú.)
PERET Si, si, Assumpteta: ¿ets tu?
ASSUMP. Psit!
PERET Qué?
ASSUMP. Que'ns pot escoltar
(Senyalant a Don Pancho.)
PERET ¿I perque ell s'estiga aqui
no hem de festejà una estona?
Dona'ls cargolillos, dòna.
ASSUMP. Retalla i vès que'm vols di.
(S'assenten un a cada cantó i retallen cargolillos, Don Pancho darrera d'Assumpta, també assentat, fingeix llegir.)
PANCHO (Observo i aixís sabré
si ella està desenganyada.
Ja, tot de cop, no m'agrada
que aixís el rebi tant bé.)
PERET Ja!
ASSUMP. Què?
PERET Els cargolillos meus
que no he vist res més xistós.
ASSUMP. Si, n'hi ha algun que es molt graciós.
PERET Els que jo tinc, més que'ls teus.
ASSUMP. Ja veuràs. ¿Vols fê una cosa?

PERET Digas.
ASSUMP. Llegiré 'ls que tinc
i tu'ls téus. Son quatre o cinc
PERET Comencem.
PANCHO (Ah, com faig nosa)
PERET *Quien no puede hablar amando,*
habla recursos buscando.
ASSUMP. *El telégrafo en amor,*
es el lenguaje mejor.
PERET *Cuando se aman dos amantes*
aprovechan los instantes.
PANCHO (Suspito que faig aqui
l'últim paper de la farsa.
¿Sô figurant o comparsa?
Jo ho sabré.)

(I de puntetes và a mirar per darrera d'Assumpta si es cert el que llegeix.)

ASSUMP. Llegeixes?
PERET Si.
¿Me amarías cual deseo
aunque fuese pobre y feo?
ASSUMP. *¿Lograré que amor te sobre*
aunque yo me vuelva pobre?
PANCHO (Ja que sabem que ella ment,
observà a n'ell un moment.)
(I va a fer amb Peret el que ha fet amb ella.)
ASSUMP. *¿Si mi amor es un tesoro,*
para qué quiero yo el oro?
PANCHO Perque si es fals el tresor
se tinga al menos forsa or.
PERET ¡Don Pancho! *(Alsant-se'ls dos)*
ASSUMP. ¡Don Pancho!
PANCHO Si.
Ell que a n'al sèu tio aguarda.
Pero ja que veig que tarda
i vostè s'espera aqui,
vinc a dir-li, si escoltar
vol a soles el consell
que jo devia dà a n'ell,
ja que a n'ell no puc parlar.
PERET ¿Pero aqui ha dit que 'l tresor
era fals?
PANCHO Ah! Perque veia
els cargolillos que feia,
i, com que estava d'humor,
n'he volgut dir un per broma.

PERET Pero ho ha dit amb l'intent...
ASSUMP. Peret...
PERET Jo ..
ASSUMP. Surt un moment.
PERET (Doncs no s'endurà la poma) *(Se'n và.)*

ESCENA VII

ASSUMPTA *i* DON PANCHO

ASSUMP. Ja es fora, ja pot parlar.
PANCHO Volia dir-li que no conto
que'm puga creure tant tonto
com ha volgut suposar.
ASSUMP. Jo?
PANCHO Vostè. Vostè ha llegit
el que en 'quest paper no deia.
Oh! ¡No sab el mal que'm feia
mentres llegint-ho ha mentit!
¿Després que tot el d'ahî
a n'aqui mateix và veure.
pot en ell encara creure?
ASSUMP. Mentres hi hagi vida en mi.
Aquell desdeny que'm va dar
fou perque al surtir, pensava
que allí l'oncle l'escoltava.
Pero després và tornar,
và veure'l meu amarc plor,
i vaig trovâ en ma pobresa
que, amb ell méu, tinc la riquesa
perque sô rica d'amor.
I quan veent'ho he comparat
i he vist que tots... fins vostè...
quan m'ha vist pobra i sens rê,
sola m'han abandonat,
he vist clar que tant sols ell
el méu amor mereixía,
ja que estimant-me, seguía
sols del sèu cor el consell.
PANCHO Doncs jo, per treure'l del cor
si com eura'l cor cubria,
fins el cor m'arrancaría
per llençar tant vil amor.
ASSUMP. Vil son pare, pero no ell.

PANCHO Ell el mateix que'l séu pare.
Com al jove defensa ara
defensava ahî a n'al vell,
i 'l vell và veure vostè
com và ahî desenganyar-la.
¿Per què desesperançar-la
si jo no sapigués rê?

ASSUMP. ¿I vostè podrà provar-me
com és cert el que ha contat?

PANCHO Per si sols com he lograt,
no haguessim pogut parlar-ne,
porto escrit en un paper (*Li dona.*)
de quin modo ho podrà veure.
Aqui ho té; si això vol creure
dins ben poc ho pot saber.

ASSUMP. Encara que amb la certesa
de que insulto a n'al seu cor,
ho faré pe'l méu amor;
i, si tanta sencillesa
i tanta passió es fingida,
en un monestir tancada
ploraré desenganyada
tot el que'm resti de vida.

PANCHO ¡Mólt bé, mólt bé! ¡Ben pensat!
¿I vostè, que diu egoisme
d'això d'ells, tindrà'l cinisme
de deixar-lo així imitat?
¿Creu tal volta que és humà
dir:—Ja que en el món sufreixo,
me 'n retiro, i, si algú hi deixo
patint, ell s'arreglarà?—
¿Es a dir que vostè abona
el que passi, com jo he vist,
que un pare sol, vell i trist,
al qui la sort abandona,
te dues filles que són
fà un any monjes de un convent,
i, amb elles, té'l sentiment
de vèure's sol en el mon?
I darrera aquelles portes,
que's diuen caritatives,
hi té'l vell dos filles vives
enterrades com a mortes.
Si mai, calmant son dolor,
les vol veure en son desterro,
és entre punxes de ferro

que se li claven al cor.
Vé que està algun cop malalt;
malalt, ell no pot anar-hi,
elles no poden volar-hi
per a curar el séu mal;
i el vell tenint dues filles,
es veu cuidat per estranys,
mentres elles, sos afanys,
resignades i sencilles,
proven, dient a tot amén!
confitant fruites precioses,
i regant lliris i roses
del jardinet del convent.
¿I tot, perquè? Perque un dia
elles, d'egoisme plenes,
van veure que un món de penes
el convent estalviaría,
i, egoistes, per no passar
les que passa 'ls hi tocaven,
no van veure que deixaven
sol al qui més les và amar.
Tal volta 'm dirà a n'això
que vostè, que's trova ara
sens germans, pare, ni mare,
no té cap obligació,
i que pot, ja que està trista
pels desenganys que ha trovat
buscar en la soletat
un conçol, sens ser egoista.
Error grave que no està
ben desvanescut encara:
jo en cada vell veig un pare,
en cada jove un germà;
germà i pare, que, si sort
tenen al fi desditxada,
vostè en el convent tancada
¿còm podrà dar-los conhort?
Per mi no és sols criminal
fer el crim, que ho és com sé;
per mi, deixar de fé un bé
es tant vil com fer un mal.
I tancar-se en un convent,
quan la vida allí aislada
podria estar destinada
a conçolar un torment,
o a tornar la pau a un cor,

o a redimir un ser vil,
o a dâ un benestar tranquil
a qui espera en nostre amor...
és un fet, que, meditat,
del més egoista 'l trovo;
és mal fet, perque és un robo
que fem a la Caritat.

ASSUMP. ¿Pero jo, sense riquesa
i amb el desengany al cor,
sense ternura i sens or,
a qui puc dà 'l bé amb puresa?

PANCHO Concentrí's i pensi ho molt,
i, si creu que no abandona
aquí ni a una persona *(Amb intenció.)*
de qui pogués sé 'l conçol,
facis monja com vol ser;
mes no de les que, egoistes,
per no viure a n'eix món tristes
viuen soles per plaher,
sino de les que per malla
portant sols la Caritat,
ausilíen l'apestat
i van al camp de batalla. *(Se'n và.)*

ESCENA VIII

ASSUMPTA *i* SENYOR GERVASI

ASSUMP. ¿Què 'm passa? ¿Perquè quan ell
me parla, quedo estassiada,
i'm sento tant inclinada
sempre a segui'l séu consell?

GERVASI Hola! ¿Ets tú, maca?

ASSUMP. (I té raó
que ara torna a estar amable.)

GERVASI ¡Que ets mona!

ASSUMP. (¡Que miserable!
Vès com fa l'aduladô.)

GERVASI ¿I Don Pancho?

ASSUMP. A dintre.

GERVASI *(Content.)* Ca!

ASSUMP. ¿I per què no ho ha de creure?

GERVASI ¿De debò? Es que 'l tinc de veure.

ASSUMP. Doncs a dins el trovarà.
GERVASI Vés-hi i digues, si no'l cansa,
que li tinc de parlâ aviat.
ASSUMP. (Don Pancho ha dit la vritat;
torna a tenir esperança.) *(Se'n va.)*

ESCENA IX

SENYOR GERVASI *i* SENYOR IGNASI

GERVASI Si; aquest és el millor plan.
Si ell la vol, senyal que és rica,
i si no, no hi ha trafica,
es que és tot cert i no n'hi han.
Això després; ans d'això
Parlem d' en Puig i Perera,
i, si salvo, es la manera
de deixar-ho tot rodó.
IGNASI ¿Ha tornat? *(Entrant assedegat.)*
GERVASI Qui?
IGNASI Ell.
GERVASI No ho sé;
jo ara arribo,
IGNASI *(Aixugant-se la suor.)* ¿No ha tornat?
Donques és que està ocupat,
perque ell, o a la hora, o no vé.
GERVASI ¿T'ha dit?...
IGNASI A dos quarts de dues.
GERVASI Oh! doncs si, quan no ha vingut
ja és senyal que nò ha pogut.
IGNASI Vejam si'l trovo... *(Se'n và.)*
GERVASI ¡Com súes!

ESCENA X

SENYOR GERVASI *i* DON PANCHO

PANCHO Senyor Gervasi...
GERVASI Ah! Vostè?
Rés; s'atolondren, s'ofusquen,
i ara tot avui que's busquen
i van dant voltes, i rê.
PANCHO ¿M'ha dit ara l' Assumpteta
que vostè m'ha de parlar?

GERVASI Si, si no fos molestar,
li agrahiría una estoneta.
PANCHO Estic a ses ordres.
GERVASI Es
per el que ja vaig parlar-li
i perque tinc d'innovar-li
un cas que'l complaurà més.
PANCHO (Ara'm para ell la ratera
i li paro també a n'ell.
Vejam quin és més gat vell.)
GERVASI Anem doncs a la primera.
Com vaig esplicar-li ahî,
tinc una persona amiga...
¡Ara no's pensi que siga
méu!
PANCHO ¡Home, fugi d'aquí!
GERVASI I aquesta persona té
a casa'ls senyors Perera
i Puig, una friolera
en accions, or i papê.
Vostè sab l'acreditada
que es la casa.
PANCHO Si senyor.
GERVASI Pero hem sabut un remor,
per persona a dins ficada,
i estem que per aquesta febra
que té tot-hom de dur blat,
ara'ls grans s'han abaixat
i han de declarar-se en quiebra.
PANCHO Ja veurà... perque a vostè
ja li puc parlà en confiança,
a n'aqui hi van molts en dança
i molts van de mala fè.
Entre'ls que hi tenim diners
hi ha Don Vicens, Don Ignasi,
la senyora, i quasi, quasi
dec ser jo'l que n'hi tinc més.
Si'ns hi aboquem tots a l'una
els fem quebrar, i, quebrant,
com que's pert tot, a l'instant
hi perdem tots la fortuna,
o, quan la massa en comú
d'acreedors tota s'hi aboqui,
serà, tot el més que toqui,
un tant per cent a cada hú.
Jo sempre dic que a n'al mon

cada hú déu procurar
per ell.

GERVASI ¡Jo ho pogués pensar!
¿Veu les coses el que son?
Jo mai he pensat així,
i, ara, per'questa senyora...

PANCHO (Que és ell mateix.)

GERVASI Capàs fora
de perjudicar-me a mí.

PANCHO Donques jo no. (Farem l'auca
del món al revés.) Jo penso
que primer sô jo i començo
per dir que ningú m'embauca.
Amb això, jo ho he pensat,
i anant a casa'ls senyors
Perera i Puig, pels valors,
d'aquest modo'ls he parlat:
—No mes en tot Barcelona
sabem jo i uns altres tres...
referint-me ja a vostès,
que la sort els abandona.
Si'ns retorna'ls capitals
callarem i podrà encara
seguí'l negoci com ara,
esperant temps menos mals.
Mes si no'ls torna, dihem
la noticia, i, sabent-la altres,
cert es que'ns perdrà a nosaltres;
pero a quebrar l'obliguem.

GERVASI ¿I què ha dit?

PANCHO Com que ha trovat
que aqüest plan li convenía,
ha dit que'ns els tornaria
i ha quedat tot arreglat.
Vritat es que'axís deixem
a n'als altres acreedors
sens un quarto, si senyors...

GERVASI I ho sentim molt.

PANCHO Pero ho fem.
Per ço he escrit al senyô Ignasi
que, desseguida i correns,
allà on sigués don Vicens,
li parlés, dient-li que quasi
tenim l'assumpte arreglat,
si ell no's mou per res, i espera
que'ls senyors Puig i Perera

tinguin fondos, que és aviat.
GERVASI Bé, doncs; descanso en vostè.
PANCHO I sens cuidado: no's frisi.
No's mogui'n que no'ls avisi;
secret i no temin rê.
GERVASI Doncs ara, passant d'això
a una altra cosa, volía
sobres el que'm parlà un dia,
dar-li una satisfacció.
PANCHO Vostè dirà.
GERVASI Jo, advertít
per el que vostè va dir-nos,
de que no pot convenir-nos
l'Assumpta, com a partit,
realment, he anat observant,
i he vist, per més que la noia
és honrada i bonicoia,
que no convé pel meu gran,
i ja que va dir vostè
que veient-la, va fixar-s'hi,
nosaltres, si vol casar-s'hi,
no'ns hi oposarem per rê.
PANCHO Ah! Ja som a la qüestió.
GERVASI Es molt cert que'l noi la estima;
però si a vostè l'anima
tant extremada passió...
PANCHO Ja veurà: jo ara...
GERVASI *(Malo!*
Ja hi fem embuts.)
PANCHO Es veritat
que és guapa... No ho he negat,
i fins per tot ho propalo.
Però, ara...
GERVASI (Però ara és pobra.
¡Acaba d'un cop, tanasi!)
PAMCHO M'ho ha dit també'l senyor Ignasi,
i el seu noi...
GERVASI Oh! El que sobra.
PANCHO Observant-lo atentament.
veig que es bon xicot, i es cosa
de poder fer-la ditxosa;
amb això... càsils.
GERVASI (¡Fà vent!)
PANCHO Jo no puc, perque...
GERVASI (L'escusa
del malalt.)

PANCHO Desd'aquell dia...
GERVASI (Si, ha perdut el que tenía.)
PANCHO Veig una cosa confusa.
I... Com que entesos estem...
GERVASI Estiga bò.
PANCHO Per servir-lo.
Tinc correu, vaig a llegir-lo
i pel demés, ja'ns veurem.
GERVASI Dispensi si n'hi he parlat,
perque jo... de cap manera...
PANCHO Oh! (Ja'ls tinc a la ratera.)
(Se'n và per la porta lateral.)
GERVASI Ja ho sé tot amb claretat.
Els vint mil... Tinc una pô
que'ls cregui méus... ¡Quina fora!
Son en nom d'una senyora;
jo'ls salvaré i s'acabó.
En quan a l'Assumpta, es clar
que, quan ell no l'ha volguda,
és que l'herencia és perduda.
Això es cert sense duptar.
Busco a en Peret aviat;
si hi ha amor, avui s'esborra;
li dic que la deixi corre
i obrem amb seguritat.

ESCENA XI

SENYOR GERVASI, SENYOR IGNASI *i* SENYOR VICENS

IGNASI ¿No ha tornat?
GERVASI ¿No l'has trovat?
IGNASI No.
GERVASI Doncs deu sé a casa seva.
IGNASI Si? Doncs jo soc a la meva
¡Tant me fà! Ja està avisat.
(En aquest moment apareix Vicens, que, mirant com si estés segur de no trovar a Ignasi, quan el veu es sorprent i diu.)
VICENS ¡Ai, gracia a Déu!
IGNASI ¡Ja ho pots dir!
¿T'han dat una carta?
VICENS Ara.
IGNASI ¿I l'has llegida?
VICENS No encara.
¿No sabs que no vull llegir

cap carta avans de dinar?
Pot dî alguna mala cosa
i el dinar se t'indisposa.
Oh! ¡A mi no m'han d'agafar!

GERVASI Si que, *amigo,* es pensâ en tot.

VICENS Primê es la meva salut
que tot el món.

IGNASI Convingut;
pero com no hi ha ni un mot
que no 't puga dâ alegria...

VICENS Ah! Si és alegre, llegeixo.
(I, traient-la i obrint-la, la llegeix.)

IGNASI Ja t'asseguro... Em fregeixo
quan jo tinc una mania
i no la puc realitzar.
Ell, com jo,'m necessitava...
Jo'l buscava, ell em buscava
i no'ns podiem trovar.

GERVASI I us anaveu al darrera
si molt convé sens saber-ho.

VICENS Bé. *(Satisfet pel que llegeix.)*

IGNASI ¿Qué tal? *(Apart els dos.)*

VICENS Axís ja espero
que ho salvarem.

IGNASI Doncs espera,
i sobretot... *(Secret.)*

VICENS Ja!

(Ignasi repara que Gervasi s'adona de que secretejen, i li diu, dissimulant.)

IGNASI No... res.

VICENS (Ja estic tranquil.)

IGNASI Un cacau
que'm và dâ a dos en Calau
i ara me'n volía a tres.

GERVASI Oh! no, no; ja m'he pensat
que era alguna cosa vostra.

IGNASI ¿Té, veus? Aqui'n tens la mostra.
(Li ensenya.)

VICENS (Sempre'l sab deixà enganyat.)

IGNASI Sinó que he pensat que aixis...

GERVASI ¡I es clar! ¿Què hi fa?

IGNASI Per ço ho conto.

GERVASI (No hi ha remei: em fan tonto.
¡Què hi faré, pobre de mi!)

IGNASI Pero ja que'ns hem juntat
i estem que ningú'ns fa nosa,

vos vull parlar d'una cosa.
GERVASI (Ja m'ho he pensat.)
VICENS (M'ho he pensat.)
IGNASI L'Assumpta. . *(Buscant com començar.)*
Si.
VICENS *(Mirant el relotge.)* Un xic depressa
perque ho tinc tard.
GERVASI ¡Voto al món!
IGNASI Pero si encara no son...
VICENS Oh! No hi fà res, porto préssa.
GERVASI ¡Es que és la puntualitat
portada a l'extrem!
VICENS Ah! si:
Jo... Ia ho sabéu, soc així:
sô'l rellotgè del vehinat.
No'n compra allí qui no'n té
ni'l que'l té espatllat l'adova,
perque sab que amb mi, si ho prova,
és mes fi i li và més bé;
i sense que'ls faci nosa
ni dar-me corda per rê,
—¿quin'hora és?—Les sis, perquè
Don Vicens ja fa tal cosa.
IGNASI Doncs observa bé a quin'hora
farem el que us vaig a dir.
VICENS Digas. *(Després de mirar el rellotge.)*
IGNASI Pensava, al venir,
veient que l'Assumpta plora
pel pervenir que li espera,
que ja que avui ens veiem,
decidim si ho arreglem
tot de la millor manera.
Avui porten tots els diaris
l'anunci de una senyora
que vol cambrera.
VICENS ¡I doncs, fòra!
GERVASI Ja tens els punts necessaris.
VICENS ¿Quin diari ho porta això?
IGNASI Els tres.
VICENS ¿Els tens?
IGNASI Vaia! I tots de franc.
Els guardo allí en aquell banc,
i aixís sense pagar res,
ni haberm-hi d'anâ a suscriure,
sô de tots tres suscriptor
i encara faig un favor

al vehí. *(Vicens s' admira.)*
GERVASI *(A Vicens.)* Bè, sab de viure.
Mentrestant Ignasi ha anat a buscar el Brusi i'l dona a Vicens.)
VICENS ¿Quin és?
IGNASI El *Brusi*.
VICENS Corrent.
(Ell busca l' anunci i ells se li aboquen amb interés.)

ESCENA XII

Els mateixos i els que's vagin indicant

PERET Vé'l noi del senyô Olegari
que diu que li donga'l diari.
IGNASI Té.
(Contrariat. prenent-lo a Vicens i dant-lo a Peret que s' en và.)
GERVASI *La Corona.* *(Donant-li per l' altre cantó.)*
IGNASI Al moment
VICENS Ah! aqui: *Una señora...*
IGNASI Dóna
(Li busca'l punt i li torna.)
Té, aquí.
VICENS *Una señora...*
GERVASI Aixís.
(Entra una criada i diu)
CRIADA Vinc de part del primer pis
si'm donarà *La Corona.*
IGNASI Tingui!
(Contrariat, li dóna, començant-se a enfadar.)
CRIADA Gracies. *(Se'n và.)*
IGNASI Vaia!
GERVASI Encara
no'ns ho deixaràn llegí.
(Vicens ja's comença a impacientar i mira'l rellotge.)
VICENS ¿No hi ha *El Telégrafo?*
GERVASI *(L' ha anat a buscâ i li dona.)* Aquí.
VICENS Ah! aqui: *Una Señora...*
IGNASI Ara.
(Entra un moço i diu:)
MOÇO Vinc de part de l'*entresuelo*
si té *El Telègrafo.*
TOTS TRES *(Enfadats.)* No!
MOÇO Es que diu que ell ..

IGNASI (*Crit terrible.*) ¡No senyô!
(*El moço, aturdit s' envà.*)
VICENS ¿Sabs que quasi bé recelo?...
IGNASI ¡Doncs jo no'l dono a ningú
encara que!...
VICENS Si... Un s' ofusca....
(*Gervasi ha buscat per tot el diari, i no trovant-ho,'l desplega i diu.*)
GERVASI Veias.
IGNASI Qué?
GERVASI ¿Qué vols dir?
IGNASI Busca.
GERVASI ¡Qué haig de buscar si no ho dú!
VICENS ¡No aniràs tú al botavant!
(*I, esqueixant el diari amb rabia, se'n và.*)
IGNASI ¿A on vas?
VICENS Es tard.
IGNASI Un moment.
VICENS Vaig, visito a Don Climent,
i torno a sé aqui a l'instant.
(*I se'n và apressuradament, pel fondo.*)

ESCENA XIII

SENYOR GERVASI *i* SENYOR IGNASI

IGNASI Ho sento. Després de dar
aquell xasco al moço.
GERVASI Veus?
Vetaquí tot el que treus
de fê'l rata i estalviar.
Si siguessis suscriptô
no t'bauría això succeït.
IGNASI Bé, vaja, prou, ja t'ho he dit.
Jo la trec i s'*acabó*.
Qui la vulga que l'ampari,
o faci ella de cambrera;
jo he fet prou i no és friolera
per seguir fent-ho i tornar-hi.
GERVASI ¿I què has fet, que has fet? (Fem l'home.)
A l'últim li has fet la vida.
IGNASI I l'he feta anar ben lluida
i l' he duta a balls i a broma.
GERVASI ¡Qué has de dur!

IGNASI ¿Còm que no?
Que vinga, si pot sentir-nos,
i ella mateixa pot dir-nos
qui s'hi haurà portat millô.
Oh! ¡I ella que no és esquerpa!
GERVASI Doncs ella pot contestar,
IGNASI Que digui ella amb qui va anar
a sentî'ls coros d'Euterpe.
GERVASI Guaitant per l'encanyisat
de fòra'ls *Campos*. ¿Què més?
IGNASI Siga el que vulga; el fet és
que sô jo qui li he portat.
GERVASI (Jo és des d'allà on tot ho veig.)
IGNASI Després, siguin molts o pocs,
¿amb qui ha vist castells de focs?
GERVASI Des d'un pedrís del passeig.
IGNASI Però bé, ¿els ha vist o no?
GERVASI Els ha vist, no me'n aparto;
però sens costar-te un quarto,
que és la meva gran qüestió.
IGNASI ¿Però li vas dur mai tú?
GERVASI No.
IGNASI Ah! Be. ¡Doncs gracia a Déu
Provo aixis que sense'l meu
costat, no té'l de ningú,
i provo bé que has mentit,
dient que jo al lloc l'he portada,
quant fem una passejada
al Criadero, cada nit.
GERVASI Però paga l'anís ella.
IGNASI Però li acompanyo jo. *(Cridant.)*
GERVASI Si cridant vols tenir raó...
IGNASI ¡I amb mí ha vist aquella estrella
de cúa que va sortir,
i l'eclipse i la nevada,
i tota aquella rierada
d'en Malla que va venir,
i en Topete, en Prim i'l món
i tot quant se puga creure,
i ahî, fins va'm anâ a veure
un conegut al Pontón!
GERVASI Corrent, sí, està bé, és vritat;
ho sé, és cert, no me'n aparto;
però això no't costa un quarto,
i, un quarto, mai li has gastat.
(Havent cridat més que ell i quadrant-se.)

IGNASI — No?... Ja veuràs; a mí 'l metge
em diu que vagi amb cuidado
a no enfadar-m'hi, i m'hi enfado.
GERVASI — Mentres tingues aquest fetge...
IGNASI — Millô per mí; ja està dit.
Jo la trec: si tú la vols
per dar-li amparo i conçols,
el camí 't queda expedit.
GERVASI — Serà... un escàndol.
IGNASI — Millò.
GERVASI — Un trò...
IGNASI — Vés dient el que hi trovi's
i jo diré *ora pro nobis.*
GERVASI — I si, ho fas, ets un bribó.
IGNASI — *Ora pro nobis.*
GERVASI — Si fas...
IGNASI — *Ora pro nobis.*
GERVASI — ¡Cuidado,
Ignasi, perque m'enfado!
IGNASI. — *Ora pro nobis.*
GERVASI — *(Fingint desespero)* ¡Me 'n vas.
perque, o sinó, em bulliría
fins la sang dins de les venes! *(Se'n va.)*
IGNASI — Pel que han durat les decenes,
ha estat curta lletanía.

ESCENA XIV

SENYOR IGNASI, *després* PERET *i, al fi,* GERVASI

IGNASI — ¡Caratsu, home! Si no 'l treia
això no acabava mai.
¡Vaia unes tres rates sabies
que 'ns havem arreplegat!
Aquí l'un no agafa a l'altre
ni amb tots els ganxos que hi ha.
Quant ens creiem que era rica
tots li anave'm al *detràs*,
i ara que la creiem pobre,
en fugim com de la fam.
(I palpant-se les butxaques per casualitat, hi va trovant i en va treient tot el que diu, fent el que indiquen els versos.)
¿Què és això? Ah! Aquells claus de ganxo

i aquells botons de soldat
que he comprat per quatre quartos
¡Ni sé com ho poden dar!
Ara aquí, en quant a l'Assumpta,
ens hem de determinar.
¡Dos pessetes cada dia!
Si ja gasta més de pà.
¡Ca, ca, ca, ca! ¡Fòra andròmines!
O bé ells dos la ampararàn,
o que la campi com pugui:
bé prou m'embraça'l cacau.
¡Si jo tingués una excusa
per poder-la treure aviat!
Una... Que me'n fés alguna
que jo la pagués renyar.
Justament, per ço, és de mena
que no s'ha hagut de fer mai.
¿Què hi ha a n'aquí? Ah! Unes ulleres
que m'han donat per un ral.

(Se les posa.)

Vejam. No; no ês del méu número;
no hi veuría un ruc a un pas.
¡Per un ral! Qualsevol dia
que jo per casualitat
trovi una vista del número,
son donades per tres rals.

PERET — Oncle Ignasi.

IGNASI — Vejam; vina.

PERET — Diu...

IGNASI — Vès a tu com te van.

(I li posa les ulleres, posant-li un diari al devant perque llegeixi.)

PERET — ¡Ui, quin mal que'm fà la vista!

IGNASI — Bé, vaja, si; deixa-ho estar.

(Treient-les-hi i guardant-les.)

Tú deus ser número quatre...
I doncs ¿què vols?

PERET — Diu en Joan
si té un pany de calaixera
d'aquells que li va ensenyar,
perque diu que la petita
n'hi ha arrencat un del calaix,
i, ara, en lloc del món el trova.

IGNASI — ¿De debò t'ho ha demanat?

PERET — Bah!

IGNASI — ¿Què tal? ¿Veus si serveixen

els ferros vells de l'Encant?
(Dú un calaix amb coses.)
Aguanta: un boix de cotilla...
un bergansí, els agremants...
camafeus... claus de rellotge...
panys de maleta... ¡Ah, ah!

PERET — ¿Ja ho ha trovat?

IGNASI — Vaia! Mira.
A n'aquí tenim els panys;
endreça 'l calaix i desa-ho,
que ara li vaig jo a donar.

GERVASI — Ignasi.
(Entrant i fent l' ullet a Peret perque's quedi.)

IGNASI — ¿Què hi ha?

GERVASI — Diu Don Pere...

IGNASI — Quí? ¿El corredor de l'Encant?

GERVASI — Sí: que hi vagi's desseguida.

IGNASI — (¿Vols jugâ que és que ho ha trovat?
¡Si és... jo'm moro d'alegría!
¡que'n seré d'afortunat!)

PERET — Oncle! *(Cridant-lo des del fons.)*

IGNASI — *Voy.* (Si és el que'm penso
me'ls deixo amb un pam de nas.)

ESCENA XV

SENYOR GERVASI *i* PERET

GERVASI — Peret.

PERET — ¿Què mana?

GERVASI — Que estic
que no sé com no'm fereixo.

PERET — ¡I tall ¿Què té?

GERVASI — M'ho coneixo
per l'engunia i pel fatic...

PERET — Però si ara no m'entera...

GERVASI — Que ja hi ha prou festejar:
que pots tornâ a despenjar
els hàbits de la figuera.

PERET — ¡M'ho vaig pensar desseguida!
Veu? Vostè és qui ho ha perdut.
L'ha vist avaro... i, cucut!
Ara ella'ns ha dat a dida.

GERVASI — Ella creu en ta passió,

ella 't veu sempre amorosa
i't diu clavell i't diu rosa
i fins, si vols, xarampió,
I amb tot i això, s'ha desfet,
nó per res d'amor, que'ns sobra,
sino perque ara, ella, es pobra
com una rata; clâ i net.

PERET Ah! ¿Es dir doncs que és vritat?

GERVASI N'he fet la prova aquí, ara,
no fará mitja hora encara,
i ni un xavo li ha quedat.

PERET ¡Ni un xavo! No pot anâ.
¡Ni un xavo!

GERVASI Vés si atropella,
¡Ni un xavo! Amb els diners d'ella
no pots comprar ni safrà.

PERET ¿I vol dir que es ben vritat?

GERVASI Veias si cert ha de ser
que ni ell la vol per muller
amb tant com com l'ha demanat.

PERET Ah! no, no, doncs; si es així...

GERVASI Tant cert com que tu't dius Pere...

PERET Ah! No, doncs de cap manera:
si és pobra no fà per mi.

GERVASI Vetaquí'l meu tarannà:
penses com jo: ja m'agrada.
Acabem de una vegada
i torna cap a estudiâ.

PERET Pero jo ara aqui estic fet
a fer broma amb les minyones...
Hi passo bones estones...

GERVASI Ja veig jo que hi perdo'l plet.

PERET I jo, ara havia pensat...
L'oncle, adroguer...

GERVASI *(Entenent tota la idea.)* Mólt ben dit.

PERET Són fill burro.

GERVASI I burro guit.

PERET No té ofici.

GERVASI Es veritat.

PERET Jo, aqui, aprenent...

GERVASI Ja 't comprenc.

PERET L'oncle's fa vell, i...

GERVASI Tens raó.

PERET Si està malalt...

GERVASI ¡Bé, minyó!

PERET I un dia's mort...

GERVASI ¡Ja t'entenc!
PERET ¡Li deixa a n'ell!
GERVASI Es vritat.
PERET Ell m'ho ven tot.
GERVASI Ja m'agrada.
PERET I per una caramada
tinc l'establiment muntat.
GERVASI ¡Noi, tens un enteniment
que ni una persona vella!
PERET Oh! Es que'ls clavells i canyella
despejan molt el talent.
¿Qué's pensa que som poc pillos
els adroguers?
GERVASI (Prou que ho sé
de quant era fideuê)
PERET Veu que llegint cargolillos
aprenem quasi de tot!
Si fem broma i vé una criada
a demanar nou noscada,
li parlem del seu xicot.
Si un'altra guaita i s'atura
per véure com treballem,
fent-la entrâ a n'al magatzem
veu com fem la confitura.
Si'n venen algunes altres,
tenint les balances velles,
primer les pesem a n'elles,
després elles a nosaltres.
Venen ninyeres, juguem;
vol un dulce, li dem trena,
i, per fè un petó a la nena,
molts cops ens equivoquem.
En vé una, trista, que's cança
perque'l mon la tè aburrida;
hec el pot i deseguida
una admetlla d'esperança.
En vé un'altra i desatina
per la mala estrella d'ella:
—Donques si vol bona estrella,
prengui'n de sémola fina.—
I així viva, tonta o mansa,
com si una'n vé, està distreta;
no veu, mentres fà brometa,
que no cau prou la balança
Vaja! ¡Es una diversió
que no s'ha vist en la vida!

L'un la crida i desseguida,
jugant li tira un cigró;
l'altre li segueix la beta,
mentres n'hi pesa una lliura;
l'altre diu que no pot viure
sense la Marguerideta.
I així; ara llamineja,
i ara toca i ara tira,
i ara bufa i ara mira
i ara riu i ara festeja,
és ofici l'adroguer,
que a saber-ho, ara, a n'al dia,
Fernando séptim daria
mil duros per poguern'ser.

GERVASI ¡Tens raó, com hi ha remon!

PERET Amb això, res; ja és pensat.

GERVASI Doncs jo m'havia espantat
perque sé 'ls joves què són.

PERET Com que quan tot allò's saldi,
serem rics, no hi vull cap broma.

GERVASI Just!

PERET I si vol anà a Roma...

GERVASI Que's casi amb en Garibaldi.

PERET Pero... ¿I si ella se'n ressent?
Es molt viva, i'l que sobra...

GERVASI ¡Fuig d'aqui, tonto! Amb un pobre
no hi quedes mai malament.

PERET Diré que tinc plans formats
i que no vull rê amb cap móssa.

GERVASI Angela!

(Cop a les balances i una veu que diu:)

VEU ¡Farina róssa!

PERET Ja và.

GERVASI Entesos?

PERET Enterats.

(Se'n vàn.)

ESCENA XVI

ASSUMPTA, DON PANCHO, *després* PERET *i l'aprenent*

ASSUMP. Infame! *(Peret amb amargura.)*
PANCHO Sembla, Assumpteta,
que al fi ha vist el desengany.
ASSUMP. Oh! No me'n parli Don Pancho,
perque m'ha fet molt de mal.
PANCHO ¿Què ha fet?
ASSUMP. El que vostè'm deia
en la carta que m'ha dat.
PANCHO ¿L'estimava?
ASSUMP. ¡L'estimava!
Si. ¿Per què ho tinc de negar?
Entre mig de tants egoistes.
vells amb el pit corsecat,
el veia a n'ell franc i jove,
per mi interès demostrant,
i, en la seva edat fins tendre
encara pels séus pocs anys
¿còm suposar-se podia
que hi hagués un cor tant malvat
que fingís tant gran carinyo
per l'odiós i vil metall?
PANCHO Cregui'm sempre a mí, Assumpteta.
Ell per ells és educat,
i, per salvars'del contagi
que deixen ells al voltant,
es necessita sê un àngel,
com és vostè, que ho ha lograt.
ASSUMP. Don Pancho...
PANCHO No's ruborisi
que, si premi la bondat
no ha de trovâ en que l'alàbin
els que fan d'ella algun cas,
el ser bo fora en la terra
bolva que's pert en l'espai,
pic d'or, d'arena que tapen
al fóns les algas del mar.
ASSUMP. Gracies Ja vaig preparada,
com haurà vist, per marxar.
Tinc una tia pobreta,

de part del pare, i allà
molt serà que totes dues,
cusint ella i jo brodant,
no'ns guanyem la subsistencia
que ara aqui'ns vòlen negar.

PANCHO El que al menos li suplico
és que, si acàs mai per mai
de m'amistat necessita,
guardi bé l'adrés d'allà.

PERET Jo les miraré i tu apunta.

(Entrant amb l'aprenent, al taulell i mirant capses.)

PANCHO Guàrdi-la per un si acàs.
(Dantli una targeta.)

ASSUMP. Com vostè guardi la rosa.

PANCHO Prop d'aquest mocador blanc.

ASSUMP. Vull parlar-li ara ans d'anar-men
i aixís per sempre acabar.

PANCHO ¿I que'n vol treure Assumpteta?...
En fi, farà'l que voldrà:
jo vaig a acabar la carta
perque'l correu và a marxar.
Pero si a mi m'ha de creure
i'l meu consell bé li plau,
pensi que, per certes coses
que res les pot arreglar,
més que desgarrar tractant-les,
el vel de la dignitat,
convé un sonris de despreci,
silenci etern i acabar. *(Se'n và.)*

ASSUMP. No...'m vull quedâ... vull parlar-li
ans de per sempre marxar.
Vull confondre'l, vull que baixi
roig el front al meu devant.
I no perque jo l'estimi,
ja que d'aqui l'hi arrencat,
sino perque, d'aquesta erba,
que bé podré dir-ne gram,
ja que té un cor tant indigne
qui a n'al méu cor l'ha sembrat,
ni un arrel vull que n'hi quedi
a on altra flor hi neix ja.
¡Flor tant pura, com indigna
és la que vull bé arrancar!
Vé amb penes, naix entre llàgrimes...
Dins l'aigua hi ha'l lliri blanc.

ESCENA XVII

Els mateixos, SENYOR IGNASI, *el camàlic,* SENYOR GERVASI *i* DON VICENS

IGNASI ¡Peret, Assumpta! *(Content.)*
ELS DOS ¿Què hi ha?
IGNASI ¿I en Gervasi?
ASSUMP. A dins. *(Se'n và.)*
IGNASI Correns
que vingui aquí. ¿I en Vicens?
PERET Oh!
IGNASI Corre i vès si vindrà. *(Peret se'n và.)*
Ah! ¡Quina sorpresa 'ls vé!
¡Han de fé una suspensió!
Ah! ¿Ja ets aquí? Bon minyó.
Aquí... aquí... aquí... bé.
(Al camàlic que deixa una cadira, un quadro i un florer, tot tapat.)
Vaja, té; ara un ral per tu.
¡Vaja, home, cuita! ¿què esperes?
Ah! Vès aquestes ulleres...
(Joc d'ulleres i diari.)
No? No venen bé a ningú *(Se'n va'l moço.)*
Les desarem Ah! Aquet.
(A un aprenent. que passa i, fent-lo aturar, li fà'l joc de les ulleres.)
¡Jo ho crec! Tu, que ets curt de vista.
Vejam ves aquesta llista
de suscripció, No? Ximplet?
¿Tú no llegeixes vé això?
PERET Diu que ja vé desseguida. *(Entrant.)*
IGNASI Peret, escolta.
PERET ¿Qui 'm crida?
IGNASI ¿No és miope?
PERET Ell?
IGNASI Si.
PERET Si senyô.
IGNASI Doncs per força hi has de llegî.
PERET ¿Pero còm vol que llegeixi
si no'n sap?

IGNASI — Ximple!
PERET — ¡No esqueixi
'l diari! *(Cullint-lo.)*
IGNASI — ¡Fuigme de aquí! *(L'aprenent se'n và.)*
VICENS — ¿M' han dit que tu'm demanaves *(Entrant.)*
IGNASI — Si.
VICENS — Doncs cuita, que a les tres
tinc de visitâ un inglès.
GERVASI — ¿Diu l'Assumpta que'm cridaves? *(Entrant.)*
IGNASI — Si: vos he cridat aquí
per dar-vos una sorpresa.
GERVASI — Veuràs. *(Ap. a Vicens burlant-se'n.)*
VICENS — (Alguna bestiesa.)
IGNASI — Sempre us he sentit a dir,
quan deia que es bo comprar
coses desapariades,
perque succeheix de vegades
que'l parió se pot trovar,
que jo era un tonto, un ximplet
i quan a un home pot dir-se,
sense voler persuadir-se
de que pot venî aquest fet.
GERVASI — ¡Ca ha de venir! *(Assumpta entra i escolta.)*
IGNASI — Ca!
VICENS — I es clar.
IGNASI — Donques aqui vos espero.
¿Vés si es igual el florero *(Destapant-ho.)*
que ja fa temps vaig comprar.
PERET — Oi!
VICENS — Té raó.
GERVASI — ¡Vaia si ho es!
IGNASI — ¿Veias aquesta cadira
si es bé com l'altra?
PERET — Oi!
GERVASI — Mira.
VICENS — Igual que no ho pot ser més.
IGNASI — ¿I ara aquest quadro?
GERVASI — *(Més sorpresos.)* Es vritat!
VICENS — Si que es casual.
PERET — Jo ho crec.
IGNASI — Oh!
Ha estat una proporció;
pero, això si, ho he pagat,
Amb això, treu desseguida
tot el parió desat,
i, amb això a cada costat,

deixem una cosa lluhida.
ASSUMP. (¡Ai, pobre de mi!)
IGNASI ¿Qué penses?
ASSUMP. ¿Que és que potsê ara passant
ho haurà comprat a l'encant?
(Ignasi fa que si.)
(¡Senyor, Déu meu!)
IGNASI. ¿Ja comences?
ASSUMP. Es que jo li he fet portar
venent-ho, per no voler-ho
i vostè, sense saber-ho,
li ha tornat ara a comprar.
IGNASI Jo! *(Quedant com glassat.)*
GERVASI Tú!
(Tots se parteixen de riure, menos Ignasi i Assumpta.)
VICENS Ell!
PERET Vostè!
GERVASI ¡En bona fé
que és graciós!
VICENS ¡Se pot escriure!
GERVASI Ai! ¡Jo'm parteixo de riure!
IGNASI *(A Assumpta.)* I es clar; ho hauràs dat per rê!
VICENS (Ara vindràn els apuros.)
IGNASI ¡Digas, o ara aqui a catxetes!...
ASSUMP. Me n'han dat quatre pessetes.
IGNASI ¡I jo n'he dat quatre duros!
(Desesperat, caient abatut en una cadira.)
TOTS Ai! *(Rient.)*
VICENS ¡Quin riure!
GERVASI ¡Es un eccés!
ASSUMP. Jo he pensat: com que fà nosa
per casa, qualsevol cosa
que'n donguin serà de més.
IGNASI Pero com que ningú't dava
permís per a vendre el méu
i temps ha que'l gènit téu
m'aburria i'm cansava
de vêure't sempre per'qui
melindrosa i fent floretes,
dona'm les quatre pessetes
i fuig-me corrents d'aqui.
ASSUMP. Oncle!
VICENS (Oh! Jo no la vull pas.)
GERVASI (Ni jo; no estic per pamplina.)
ASSUMP. Veu? Ja duc la mantellina.
No'm treu vostè; jo me'n vaig.

ESCENA ULTIMA

Els mateixos i DON PANCHO

(Que, sens ser vist, observa el que passa)

ASSUMP. Vostè buscava una escusa,
i ha tingut sort, l'ha trovada!
pero això, entre gent honrada,
no's veu mai, perque no s'usa.
Les quatre pessetes son
al calaix.

IGNASI Si... Ves-ho a veure.

ASSUMP. Oncle! ¿I vostè ha pogut creure?...
(Tapant-se la cara amb les mans i plorant.)

PANCHO (¡S'ha vist més baixesa al món!)

VICENS (No ho crec; però si jo ho dic
me la tinc d'emportâ a casa.)

PERET (Jo... això també...) *(Anant a defensar-la.)*

GERVASI *(A Peret.)* (No, troç d'ase!
Vé a casa i tens l'embolic.)

ASSUMP. ¿Es a dir que no era prou
treure'm d'aquí abandonada?
¡Anant-me'n pobre i honrada,
potsê'l meu cor, que 's conmou
no més per quant li pertoca,
n'hauría mort sa amargura,
i, això, era massa ventura
per aqueixos cors de roca!
Ah! ¡No, no! ¡Oncles... per favor!
No és vritat... ¡Vostès no ho creuen!
¡Per mor de Déu! ¿Què no veuen
que aixis no'm deixen ni honor?
Vostès, si callen, ho fan
no més que per no tenir-me...
No... Jo sabré mantenir-me
fent flors de seda, brodant...
fent quant permeti l'honor
que ara aquí vostès em treuen...
¡Diguin-me tots que no ho creuen!...
¡Diguin-m'ho, oncles, per favor!
¿Quí, doncs, em pot amparar
en tanta i tal desventura?

PANCHO Jo, Assumpta.

(S' adelanta i tots queden sorpresos.)

IGNASI Ell!

ASSUMP. Ah!

PANCHO I de ventura

podrà així encara gosar.
Sí. ¿I d'això estàn tant sorpresos?
¡Si això's fa com qui fa broma!
Justament jo sô'l gran home
per els cassos compromesos.
Eren tres que, com vostès,
eren vells, raros i avaros;
així és que'ls *desamparos*
no'ls condolíen per res.
Molts cops un s'erra i s'emperra
en que's deia sens que fós;
mes, d'ells, el més generós
cullía agulles de terra.

(En el moment en que'n cull una Gervasi.)

Un germà, lluny, sapigue
la mort trista del seu pare,
l'abandono de la mare
de la a qui ell va fê'l bé.
I no creient-ho i volent
amb sos propis ulls mirar-ho,
va començâ a combinar-ho
seguint un plan excel·lent.
El pensa: ficso en sa idea
parla a un amic, el fa anar
cada punt a retratar
i els seus *retratos* emplea.
I com ell anà enflaquint
i, al revés, l'altre avançava,
cada retrat que enviava,
cosa que feia sovint.,.
desviava més als parents
de que com germà'l vegessin,
fent que a l'altre coneguessin
com a tal, pels seus intents.
Fet això, vingué, i ha vist,
com jo veig, tanta baixesa,
que, tornant de sa sorpresa,
així com jo, els parla trist:
— L'egoisme és rei del món.
A n'aquí campi qui pugui.
Si algú plora que s'aixugui,

que per ço'ls mocadors són.
Per ço ês que jo he procurat
cobrar dels senyors Parera
i Puig, deixant-los enrera,
i un cop en paus, han quebrat.

(Esglai en tots.)

Després de dir-los això ..
que'ls va deixar com de pedra,
com que's jove i res l'arredra
va augmentar la confussió
en que'ls havía deixat,
dient-los per a dar-los rabies:
— Vostès són tres rates sabies
agafades per un gat.
El gat sô jo, jo sô ric;
l'Assumpteta no'm dú sogre,
tenint diners tot se logra;
ella és guapa, jo ho sô un xic,
li soc oncle, la vull jo,
ella'm vol, d'amor m'abraso,
els convido, demà'm caso
i «et cum 'spiritu tuo.»

(Ells s'han quedat com glassats de sorpresa, distant l'un de l'altre i fent quadro.)

ASSUMP. Oncle!
PANCHO Assumpta.
ASSUMP. ¡Oncle del cor!
PANCHO Per mí ho feu la teva mare.
ASSUMP. ¡Amb usura ho paguen ara
diners, ventura i amor!

(Venen dos aprenents i preparen el morter gros.)

PANCHO I no's diga que amb crueltats
pago les seves mai vistes.
No hi hauría tants egoistes
si aixís fossin castigats.
ASSUMP. ¡Déu meu, que esglaiats estàn!
PANCHO Veuràs, vina, fem bracet.
Passejarem un xiquet
i potsê's retornaràn. *(Ho fan.)*
Germà Ignasi, t'he trovat
comprador per les ulleres.
ASSUMP. Bò! *(Ells no parlen de sorpresos.)*
PANCHO Bé. Peret, si t'alteres
te planto botiga aviat.
ASSUMP. ¡Ca, ca!

(Anant de l'un a l'altre.)

PANCHO ¿I tú, Gervasi,
vols aquesta agulla? *(Dant-li.)*

ASSUMP. No. *(Toquen les tres.)*

PANCHO Sents? Les tres, i aquell senyô...
(A Vicens.)

ASSUMP. ¡No, no!

PANCHO Res; com fa l'Ignasi.
¿Vejam si aixi'n logrem res?
Piquèu.
(Els aprenents piquen al morter.)

ASSUMP. Ca!

PANCHO ¿I doncs, còm s'explica?...

ASSUMP. Potsê aplaudint una mica
podràn lograr-ho vostès.
(Al públic.)

PROU

CATÁLEG de les obres de Frederic Soler *(Pitarr*
que 's troben de venda a la *Llibrería de Bonavía i Durà*
carrer Boquería, 20, Barcelona.

UN ACTE

	Ptes.
A la vora del mar. Comedia. .	1
El ret de la Sila. Comedia . .	1
Cura de moro. Comedia . . .	1
El Jardí del General. Comedia.	1
La vivor de l'estornell. Comedia	1
La mosca al nâs, Comedia . .	1
Cafè i Copa. Comedia. . . .	1
La dòna i la ballarina. Comedia	1
Per carta de més. Comedia . .	1
Els cantis de Villafranca. Co.	1
Palots i ganxos. Comedia. . .	1
Les peres a cuarto. Pessa. . .	1
La Rambla de les flors. Sarsuela	0'50
La butifarra de la Llibertat.	0'50
¡Cosas del oncle! Comedia . .	0'50
Les píldores de Holloway. Co.	1
Uu barret de rialles. Comedia.	0'50
En Joan Doneta. Comedia . .	0'50
El Boig de les campanilles. Co.	0'50

DOS ACTES

La casaca i la casulla. Comedia.	1'50
La Campana de Sant Llop. Co.	1'50
El Teatre per dins. Comedia. .	1'50
El Sagristà de S. Roc. Sarsuela.	0'50
La fira de S. Genís. Sarsuela. .	0'50
El Moro Benani. Sarsuela . .	0'50
El pla de la Boquería. Sarsuela.	0'50
Donya Guadalupe. Sarsuela. .	0'50
La festa del barri. Sarsuela . .	0'50
Els estudiants de Cervera Sarl.ª	0'50
A posta de sol. Sarsuela . . .	0'50
Els pescadors de Sant Pol. Sarl.ª	1
La Sabateta al balcó. Comedia.	1
La Esquella de la Torratxa. Sarsuela	0'50
El Cantador. Comedia . . .	0'50
Ous del dia. Comedia	0'50
Si us plau per força. Sarsuela .	0'50
Un mercat de Calaf. Comedia .	0'50
La vaquera de la piga rosa Comedia	0'50
Les carabasses de Montroig. C.ª	0'50
El punt de les dònes. Comedia.	0'50
Els Héroes i les grandeses. C.ª	0'50
El castell dels tres dragons . .	0'50
La venjansa de la Tana. C.ª	0'50

TRES ACTES

	Pt
La Rosa Blanca. Drama . . .	2
La fals. Drama	2
Les modes. Comedia	2
La bala de vidre. Comedia . .	2
L'Hostal de la Farigola. C.ª	2
El dir de la gent. Comedia . .	2
El campanar de Palma. Drama.	2
Les Papellones. Comedia. . .	2
L'àngel de la guarda. Comedia	2
L'Urbanitat. Comedia. . . .	2
Els polítics de gambetto. C.ª	2
El ditot. Comedia	2
L'Hereuet. Comedia	2
La qua de palla. Comedia . .	2
El primer amor. Drama . . .	2
Or. Drama	2
L'Apotecari d'Olot. Comedia .	2
Les francesilles. Comedia . .	2
L'últim Rei de Magnolia. Sar.	2
El Comte l'Arnau. Drama . .	2
100,000 duros. Drama . . .	2
Barba Roja. Drama.	2
La Rondalla de l'infern. Drama.	2
El monjo Negre. Drama . . .	2
El llibre de l'honor. Drama. .	2
Les Joies de la Roser. Drama .	2
O rei o res. Drama	2
El Rector de Vallfogona, Drama	2
El collaret de perles. Drama .	2
La dida. Comedia	2
El ferrer de tall. Drama . . .	2
Els Segadors. Drama	2
Senyora i majora. Drama. . .	2
El Contramestre. Drama. . .	2
Cercol de foc. Drama	2
La banda de bastardía. Drama .	2
La ratlla dreta. Drama. . . .	2
Sota Terra. Drama	2
El pubill. Drama	2
El lliri d'aigua. Drama . . .	2
Batalla de Reines. Drama . .	2
La pena de mort. Drama. . .	2
La Creu de la masía. Drama .	2
La filla del marxant. Drama. .	2
El forn del Rei. Drama . . .	2
Les Claus de Girona. Drama .	2
Els Egoistes. Comedia . . .	2
El Veguer de Vic. Drama. . .	2
L'infern a casa. Drama . . .	2
La càrta de Navegar. Comedia.	2
La mâ de 'l inglès. Comedia. .	2

QUATRE ACTES

El trinc del or. Comedia. . .	2
La bruixa. Drama	2
El plor de la maratra. Drama .	2
El timbal del Bruc. Drama . .	2
Les eures del mas. Drama . .	2
El Rustic Bertoldo. Comedia .	2
Bertoldino. Comedia	2

CINC ACTES

Judas de Keriot. Drama . . .	2
Jesús. Drama	4
El bressol de Jesús. Drama. .	2

POESIES PREMIADES

Un volúm en foli, de 400 planes, contenint 115 poesíes. amb il·lustracións den Padró.	10